

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Cesta k pádu Marie Stuartovny

Veronika De Monte

Plzeň 2020

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Obecné dějiny

Bakalářská práce

Cesta k pádu Marie Stuartovny

Veronika De Monte

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Lukáš Novotný, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2020

Touto cestou bych ráda poděkovala panu doc. PhDr. Lukáši Novotnému, Ph.D. za přínosné rady a odborné vedení mé bakalářské práce, zároveň bych také ráda poděkovala skotskému historikovi Ericu Melvinovi, který mi poskytl cenné informace o životě Marie Stuartovny a provedl mě po místech, která s její osobou souvisí.

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, červenec 2020

Obsah

1. ÚVOD.....	1
2. Postavení rodu Stewardovců	6
2.1 Historie rodu a převzetí skotské koruny	6
2.2 Sňatek Jakuba IV. Stuarta a Markéty Tudorovny.....	6
2.3 Smrt Jakuba IV. a korunovace jeho syna.....	7
2.4 Vláda skotského krále Jakuba V.....	8
2.5 Politické neshody za vlády Jakuba V.	9
2.6 Vztahy s Anglií a narození dcery Marie	10
3. Dětství a dospívání Marie Stuartovny	12
3.1 Neklidné Skotsko a první roky Marie Stuartovny	12
3.2 Cesta do Francie.....	13
3.3 Život ve Francii a sňatek s Františkem II.	14
3.4 Smrt Františka II. a setkání Marie Stuartovny s Bothwellem.....	16
4. Skotské království.....	19
4.1 Návrat Marie do vlasti	19
4.2 Situace ve Skotsku, počátek vlády Marie Stuartovny	19
4.3 Náboženský rozkol a střet s Johnem Knoxem.....	20
4.4 Charakteristika Johna Knoxe.....	21
4.5 Rozporuplné přijetí ze strany lordů	22
5. Komplikované vztahy Marie Stuartovny	25
5.1 Odmítnutí Roberta Dudleyho a sňatek s Henrym Darnleyem	25
5.2 Osobnost Henryho Darnleyho	27
5.3 Vražda Davida Rizzia	29
5.4 Rozpad manželství Marie a Henryho Darnleye.....	32
5.5 Sňatek Marie a Bothwella	35
6. Poslední dny v Anglii	40
6.1 Odstoupení Marie a útěk do Anglie	40
6.2 Vztah Marie a Alžběty	40
6.3 Uvěznění Marie Stuartovny v Anglii a kazetové listy	44
6.4 Walsinghamovo spiknutí proti Marii	47
6.5 Poprava	49
ZÁVĚR	51
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	55
RESUMÉ.....	58

SEZNAM PŘÍLOH	59
Příloha 1.....	60
Příloha 2.....	61
Příloha 3.....	62
Příloha 4.....	63
Příloha 5.....	64
Příloha 6.....	65
Příloha 7.....	66
Příloha 8.....	67
Příloha 9.....	68
Příloha 10.....	69
Příloha 11.....	70
Příloha 12.....	71
Příloha 13.....	72

1. ÚVOD

Autorka se v bakalářské práci zaměřila na důležité okamžiky života skotské královny Marie Stuartovny, která vládla od roku 1542 až do její nucené abdikace v roce 1567. Práce osvětluje tuto významnou osobu evropských dějin, bývalou královnu Francie, Skotska a vážnou kandidátku na anglický trůn. Důvodem výběru daného tématu byl autorčin dlouhodobý zájem o anglickou historii. Téma si autorka vybrala, neboť jí zaujal životní příběh Marie Stuartovny, který byl historiky často rozdílně hodnocen a publikován, byl velmi složitý a nevyhnul se komplikovaným vztahům, boji o moc, intrikám ani zradě. Tato žena byla panovnicí, kterou lidé milovali a respektovali. Byla poslední ženou na skotském trůnu v době nezávislosti Skotska. Královna, která měla pokrevní nárok na anglický trůn a jež jako katolička žila v období náboženské reformace, neustálém napětí a politickém nátlaku.

Práce nese název Cesta k pádu Marie Stuartovny a dle názvu je také vedena struktura práce. Obsahuje pět základních kapitol, které jsou členěny do dalších podkapitol. První kapitola popisuje vznik královského rodu Stewartů. Nutno podotknout, že Stewartovská dynastie započala Robertem II. Na skotském trůnu se po jeho smrti vystřídal spousta schopných i méně schopných panovníků, avšak nejdůležitějším byl Jakub IV., dědeček Marie Stuartovny, který je považován za nejschopnějšího krále tohoto rodu. Podporoval vzdělání, za jeho vlády mělo Skotsko více univerzit než Anglie. Také mnoho královských rezidencí bylo významně rozšířeno právě za jeho vlády. Kvůli náhlému úmrtí nastoupil na trůn jeho syn Jakub V., který se oženil s francouzskou Marií de Guise. Z tohoto manželství vzešla Marii Stuartovna.

Druhá kapitola pojednává o Mariině životě ve Francii. Do této země byla dopravena ve věku pěti let, aby se provdala za nejstaršího syna francouzského krále Jindřicha II., Františka. Během jejího pobytu ve Francii se anglický král Jindřich VIII. oddělil od katolické církve, což ovlivnilo i katolické Skotsko. Pro Mariinu matku a regentku ve Skotsku Marii de Guise tato změna znamenala vážné problémy, které ji doprovázely po celou dobu její vlády. Podkapitoly jsou dále rozděleny podle nejdůležitějších událostí, které Marii ve Francii potkaly. Druhá podkapitola zmiňuje dětství na francouzském dvoře, její svatbu a nástup Františka II. na trůn. Poslední podkapitola se věnuje smrti Františka II. a návratu Marie do Skotska.

Třetí kapitola pojednává o nejvýznamnějších událostech vlády Marie ve Skotsku. Mariina matka Marie de Guise, která v této zemi vládla jako regentka, zemřela v roce 1560 a místo ní vládla Protestanská rada. Po smrti matky regentky se Marie Stuartovna vrátila do Skotska, které bylo v té době převážně protestantské. Marie si získala lid především tím, že nastolila náboženskou toleranci a nenutila protestanty do katolické víry. V této kapitole se autorka zaměřuje na potíže se skotskými klany, které neuznávaly její vládu a jež mezi sebou soupeřily o moc. Podkapitola *John Knox* popisuje osobu tohoto protestantského reformátora a zároveň největšího odpůrce této panovnice.

Čtvrtá kapitola rozebírá komplikované osobní vztahy Marie Stuartovny, které jsou podrobně popsány v jednotlivých podkapitolách. V Evropě dominovaly významné dynastie, které hledaly spojení mezi sebou, aby dále posílily svou moc. Manželství bylo klíčovým prvkem při utváření těchto spojení. Ani Marii toto rozhodnutí neminulo. Musela si najít manžela, aby zajistila pokračování svého rodu. Volba nakonec padla na jejího bratrance Henryho Darnleye, kterého si v červnu roku 1565 vzala. Skotští lordi spolu s anglickou panovnicí tento sňatek neschvalovali. V pozadí bylo několik základních faktorů. Ten nejdůležitější z nich se týkal Mariina nároku na anglický trůn. Po smrti anglické katolické královny Marie Tudorovny byla pro mnoho katolíků právoplatnou nástupkyní právě katolička Marie Stuartovna. Ta měla, jakožto vnučka Markéty Tudorovny, sestry Jindřicha VIII. a manželky Jakuba IV., nástupnické právo. Stejně tak její druhý manžel Darnley měl nárok na skotský i anglický trůn. Podkapitola s názvem *Vražda Davida Rizzia* se zabývá vraždou Mariina tajemníka a zároveň zahrnuje podrobnosti zvratu jejího druhého manželství. Sňatek s lordem Darnleym byl brán jako jedna z Mariiných největších chyb, kterých se mohla dopustit. Dle skotského historika Erica Melvina byl její další velkou chybou sňatek s lordem Bothwellem, a to jen pár měsíců po vraždě jejího druhého manžela. Rozporuplnou otázkou, kterou se zabývá nejen jeden historik, je to, zda skutečně stála za smrtí jejího druhého manžela. Eric Melvin se však přiklání k názoru, že se Marie tohoto spiknutí neúčastnila. Celá kapitola je ukončena podkapitolou, která se zabývá mj. jejím uvězněním lordy a následným útekem do Anglie.

Závěrečná kapitola je věnována věznění Marie a posledním dnům života v Anglii. Marie, která byla vězněna na hradě Lochleven, musela abdikovat ve prospěch svého syna Jakuba. Bothwell se snažil najít spojence, kteří by mu pomohli dostat Marii zpátky na

trůn. Byl však neúspěšný, a tak chtěl alespoň získat spojence ve Francii. Byl zatčen a převezen do vězení v Dánsku, kde také zemřel. Marie po jejím útěku ze skotského věznění hledala útočiště v Anglii u své sestřenice Alžběty. V Anglii byla vězněna na mnoha místech a posléze zatažena do několika katolických spiknutí proti Alžbětě. Nejvýznamnější byly Norfolkovo a Ridolfovo spiknutí a Babingtonovo spiknutí. Téměř veškeré důkazy byly však padělány. Mezi takovými padělanými důkazy byly i tzv. Caskett letters. Dopisy, které obviňovaly Marii a Bothwella z účasti na vraždě lorda Darnleye. Kapitola je uzavřena Mariinou popravou. Po necelých 19- ti letech věznění byla odsouzena a popravena na hradě Fotheringay dne 8. února 1587.

Cílem práce bylo přiblížit vše, co vedlo k pádu Marie Stuartovny, a nalézt tak hlavní příčiny jejího konce. Práce se rovněž snaží odpovědět na následující otázky: Jaké důsledky mělo Mariino francouzské vychování? Proč jako katolička neměla šanci uspět mezi skotskými protestanty? A bylo skutečně nutné, aby neuznala nárok Alžběty na anglický trůn, když sama ani o korunu zřejmě neusilovala?

Autorka použila celou řadu zahraničních biografických děl. Osud Marie Stuartovny inspiroval mnohé autory k sepsání její biografie. Bylo však zapotřebí využít zdroje, které by nebyly psány v popularizačním stylu, ale naopak by poskytly věrohodné informace. Jednou ze zvolených autorů, kteří sepsali život Marie Stuartovny, je autorka Jenny Wormald. Tato skotská historička je autorkou knihy *Mary, Queen of Scots*. V této publikaci především autorka nastínila Mariinu vládu ve Skotsku, zde se zaměřila i na Mariina chybná rozhodnutí, která uskutečnila během své vlády v této zemi. Ať již to byla chybná politická rozhodnutí nebo sňatek s lordem Darnleym. Autorka také neopomněla nastínit charakter samotné Marie, kdy se zaměřila i na přiměřenou kritiku její osoby. Dalšími zdroji, ze kterých autorka čerpala, byly publikace *The Life of Mary Queen of Scots: My Hearth is My Own*, od historika Johna Guye a *Mary Queen of Scots* od autorky Antonie Fraser. Pro bližší pochopení vztahu mezi Marií a její sestřenicí Alžbětou sloužila kniha *Elizabeth and Mary: Cousins, Rivals, Queens* autorky Jane Dunn, která se zaměřuje nejen na vztah mezi těmito významnými panovnicemi, ale i na to, jak složité bylo jejich panování. Nutno zmínit také dílo Roberta Williamse, *The History of Scotland: During the Reigns of Queen Mary and of King James VI. Till His Accession to the Crown of England: with a Review of the Scottish History Previous to that Period and an Appendix Containing Original Letters*. Tento autor do své knihy přiložil i soukromou korespondenci těchto

panovnic. Další z titulů, využitý v této práci, nese název *Trůn a popraviště: Alžběta I. a Marie Stuartovna* autorky Sylvie Jurewitz – Freischmidtové. Dílo bylo přeloženo do českého jazyka a zachycuje nejdůležitější okamžiky života těchto dvou královen. Zaměřuje se převážně na povahu obou panovnic a na jejich spor o dědická práva. V závěrečné kapitole bakalářské práce byla hodnocena postava anglické panovnice Alžběty na základě díla Tracy Borman s názvem *Tudorovci: Soukromý život proslulé britské dynastie*. Autorka uvádí politický a historický kontext a zahrnuje zde i soukromý život. Pro nastínění charakteru Alžběty posloužila také biografie anglické historičky Alison Weir, *Elizabeth, the Queen*. Dílo začíná životem mladé královny a její cesty na trůn po smrti nevlastní sestry Marie Tudorovny. Alžběta je zde zachycena jako panovnice a žena, která pokračovala v odkazu svého otce Jindřicha VIII. Alison Weir píše o jejím dlouhodobém vztahu s Robertem Dudleyem, o rozhodnutích, která za svůj život učinila, a především o rivalitě mezi ní a její sestřenicí Marií Stuartovnou.

K dispozici byly také články, z nichž první z nich byl článek z časopisu *History Today*, *Bothwell: The Last Exile*, který napsal Derek Severn. Tato studie je zaměřena na třetího manžela Marie Stuartovny, Jamese Hepburna, lorda Bothwella. Autor Derek Severn se zaměřil na jeho pobyt v Dánsku, kde lord Bothwell strávil poslední dny života. Bothwell se dostal do Dánska poté, co byl zajat na moři, když mířil do Francie. Chtěl získat pomoc pro Marii Stuartovnu. Tato studie posloužila k tomu, aby přiblížila jeho život ve vězení v Dánsku. Další důležitý článek se týká Johna Knoxe a pochází z časopisu *Theological Studies* – *John Knox and the Education*. Studie se zaměřuje na největšího odpůrce Marie Stuartovny. Tento původně katolický kněz se postavil do čela protestantské církve, a tím se zasloužil o nastolení tohoto náboženství ve Skotsku. V tomto případě však autor směřuje převážně pozornost na jeho vzdělávání, a na jeho univerzitní systém. S tím, že okrajově popisuje i situaci ve Skotsku v 16. století.

Autorka bakalářské práce čerpala z celé řady biografických knih zejména zahraničních autorů. Jednoho z nich měla možnost osobně poznat. Byl jím skotský historik Eric Melvin, který má velkou zásluhu na pochopení osobnosti Marie Stuartovny, neboť autorku ochotně provedl po nejdůležitějších místech ve Skotsku, která jsou spojena s touto královnou. Zapůjčil jí také knihy anglických a skotských autorů, ze kterých čerpala. Poskytl rovněž velmi cenné informace o jejím životě, díky čemuž si mohla dotvořit obraz její osobnosti. Informace, které autorce poskytl, v této práci plně využila.

Měla možnost nahlédnout na místa, jež jsou s Marií spojena. Například lze jmenovat palác Linlithgow, kde se 8. prosince 1542 narodila. Dalším důležitým místem byl zámek Falkland, kde zemřel 14. prosince 1542 její otec Jakub V., a to šest dní po jejím narození. Dále byly k vidění místa jako Edinburgh, kde navštívila palác Holyrood, což nebylo pouze královské sídlo, nýbrž také místo vraždy jejího tajemníka Davida Rizzia. V Edinburghu bylo také k vidění místo, kde se spiklenci domlouvali na vraždě jejího druhého manžela Henryho Darnleye. Kirk o' Field, tedy místo, kde byl Darnley ubytován, již neexistuje, nicméně lze přesně označit, kde dříve stálo, a to v místě dnešní Edinburghské univerzity. Do vězení v Edinburghu byla roku 1569 odvedena Marie Stuartovna, která v něm strávila jeden den, než byla přesunuta na hrad na ostrově Lochleven. A to hlavně z toho důvodu, že se její vězňové obávali toho, že se budou dít protesty, které by požadovaly její propuštění. Vězení na hradě Lochleven bylo zvoleno proto, že zde žil klan Douglasů, u kterých nic takového nehrozilo. Autorce také velmi pomohla Národní Skotská knihovna, která jí poskytla všechny důležité publikace, bez kterých by tuto práci nemohla zpracovat, neboť existuje velmi málo knih o Marii, které byly přeloženy do českého jazyka a jsou odborné.

2. Postavení rodu Stewardovců

2.1 Historie rodu a převzetí skotské koruny

Rod Stewardovců (později Stuartovců) lze nalézt již v anglonormanském období. Dle rodového jména je patrné, že vzešlo z řad služebnictva skotských králů – anglicky stewardů. Francouzský způsob psaní Stuart¹ se prosadil za vlády Marie Stuartovny, ovšem v dobách před ní se tento titul užíval pro odlišení královské linie rodu od různých nemanželských větví. Prvním nositelem titulu Vrchního hofmistra Skotska byl Walter Steward.

Šestý vykonavatel tohoto úřadu Walter Steward II. sloužil pod Robertem Bruceem, který se nechal korunovat na skotského krále. Tím vzbudil nevoli u anglického krále Eduarda I. Plantageneta, který si také činil nárok na skotský trůn. Nechal zajmout velkou část Bruceovy rodiny, mimo jiné i jeho dceru Marjorii. Ta se na svobodu dostala až po bitvě, v níž Robert Bruce porazil Angličany. V této bitvě se také velmi vyznamenal již zmíněný Walter Steward II., za což si vysloužil ruku královny dcery Marjorie. Sňatkem přešla skotská koruna na rod Stewardů, i když si na ní museli ještě dalších pár let počkat.²

2.2 Sňatek Jakuba IV. Stuarta a Markéty Tudorovny

Významným mezníkem v historii rodu se stal sňatek Markéty Tudorovny a Jakuba IV. Stuarta. Svatba se konala 8. srpna 1503 v Holyrood Abbey, podle názoru Sylvie Jurewitz-Freischmidtové měl „*manželský svazek, spojení Růže a Bodláku, [...] ostrovu zajistit mír*“.³ Nebyla to však zástava „věčného“ míru mezi Anglií a Skotskem. Skotové stále více naléhali na svého panovníka, aby obnovil staré závazky vůči Francii, protože jim scházela velkorysá finanční podpora, kterou dříve francouzský panovník poskytoval.

Na pohraničním území s Anglií docházelo často k útokům ze strany Angličanů. Jakub IV. byl rozhodlý tuto situaci řešit. Jeho cesta vedla na jih země, aby se zde utkal s Kateřinou Aragonskou, anglickou regentkou a první ženou Jindřicha VIII. Její úloha

¹ Francouzi nevyslovují „W“ proto si Marie Stuartovna nepatrně pozměnila své rodové jméno ze Stewart na Stuart. Tento název přijali i její potomci a je znám až do dnes.

² JUREWITZ-FREISCHMIDTOVÁ, Sylvia, *Trůn a popraviště: Alžběta I. a Marie Stuartovna*, Praha 2012, s. 21–22.

³ Tamtéž, s. 31.

byla nelehká. Musela zajistit zásobování Jindřichova⁴ vojska ve Francii a naverbovat, vyzbrojit a vyslat vojsko na sever, aby zabránila postupu skotské armády. Nakonec se v roce 1513 obě armády střetly v bitvě u Floddenu. Bitva byla nejvýznamnějším a také nejkrvavějším vojenským vítězstvím Anglie za celých osmatřicet let vlády Jindřicha VIII. Smrt Jakuba IV. spolu se smrtí většiny skotské šlechty vyústila v to, že ve skotském parlamentu byli domácí šlechtici v menšině.⁵

2.3 Smrt Jakuba IV. a korunovace jeho syna

Jak uvedeno výše, Jakub IV. zemřel 15. září 1513 v bitvě u Floddenu. Po jeho smrti povolala Markéta Tudorovna parlament na královský hrad Stirling ke korunovaci svého syna novým skotským králem. Ona sama byla potvrzena regentkou. V politických záležitostech byla zcela nezkušená. Věděla, že si potřebuje získat loajální podporu alespoň jednoho ze šlechtických klanů. Její volba se však stala osudnou. Freischmidtová uvádí, že se „*vášnivě zamiluje do muže přibližně stejného věku, odvážlivce a hazardéra Archibalda Douglase, šestého hraběte z Angusu. Markétu Tudorovnu nezajímá, že rod Douglasů po staletí soupeří se Stuartovci o skotský trůn a 6. srpna si svého Archibalda bere za manžela. Svatba se koná v tajnosti, obřad provede biskup z rodu Douglasů. Není zcela jasné, jestli ji k tomu svedla pouze její vášeň k Archibaldovi, nebo zda na ni Dougalsové vyvíjeli nějaký nátlak. Faktem ale je, že jakmile se celá záležitost provalí, Markéta ztrácí sympatie mnoha lidí a především nárok na regentství*“.⁶

Skotská šlechta nesouhlasila s Markétou a vytvořila opozici. Ve věku dvanácti let byl skotský král Jakub V. prohlášen na popud své matky za plnoletého. Archibald Douglas v touze po moci uvěznil svého nevlastního syna a sám sebe jmenoval kancléřem a králem. Angažoval se i ve Francii, kde utužoval spojenectví. To přimělo znepokojenou Markétu, aby si našla nového spojence, kterým byl Jindřich Stewart. Markéta se rozhodla zrušit manželství s Archibaldem Douglasem, žádost podala i papeži do Říma. Manželství bylo zrušeno již v březnu roku 1527. Vyrozumění však dostala až v prosinci, což způsobily politické zmatky té doby. Již následujícího roku se Markéta

⁴ Jindřich VIII. vytvořil novou anglikánskou církev pro uskutečnění rozvodu s Kateřinou Aragonskou a následné svatby s Annou Boleynovou.

⁵ WALTON, Kristen Post, *Catholic Queen, Protestant Patriarchy Mary Queen of Scots, and the Politics of Gender and Religion*, Hampshire 2007, s. 19.

⁶ JUREWITZ-FREISCHMIDTOVÁ, s. 43.

potřetí vdala a neakceptovala, že její bratr Jindřich VIII. označil papežovo zrušení manželství za „nestydaté rozhodnutí Říma“. Snažila se definitivně zbavit Archibalda Douglase, především v zájmu svého korunovaného syna a celého Skotska.

To již byl signál pro mladého Jakuba V., aby konal. Uprostřed noci opustil Falkland Castle a v doprovodu dvou věrných se vydal na hrad Stirling. Tam ho již očekávala jeho matka a její nový manžel Jindřich Stewart. Když Douglasové zjistili, že uprchl, zamířili na hrad Stirling. Ve svém tažení neuspěli, byli nuceni se stáhnout a se svými přívrženci odejít do Anglie. Jakub V. se poté stal skutečným králem a v červenci slavnostně vstoupil do Holyroodu.⁷

2.4 Vláda skotského krále Jakuba V.

Jakub V. se mohl soustředit na domácí záležitosti teprve poté, co byl v Berwicku 14. prosince 1528 podepsán pětiletý mír s Anglií. Konečně tedy mohl ve své zemi nastolit právo a pořádek. Přísnou kontrolou správy královského majetku se mu podařilo zvýšit příjmy koruny. Velkou část takto získaných prostředků použil na modernizaci královských rezidencí.⁸ Jindřich Tudor nabídl svému Stuartovskému synovci na skotském trůnu za manželku svou dceru Marii. Ovšem Jakub se již od dětství cítil zavázán Magdaleně Francouzské.⁹ To mělo svůj politický důvod, mladý skotský král byl totiž odhodlán obnovit *Auld Alliance*¹⁰ a dovést Skotsko do francouzsko-papežského tábora. Odjel do Lyonu na setkání s Františkem I., kde poprvé spatřil svou budoucí nevěstu. Po vzájemných sympatiích a dohodách byla podepsána předmanželská smlouva. Po svatbě Jakub studoval život na francouzském dvoře, protože chtěl po návratu domů zavést jeho styl, který se v mnohém lišil od skotského. Návrat do Skotska byl tragický, neboť Magdaléna onemocněla a zemřela, aniž by spatřila královské město Edinburgh. Příjezd Jakuba znamenal pro jeho matku konec regentství.

Arcibiskup David Beaton¹¹ navrhl skotskému králi Francouzsku Marii de Guise, která ovdověla poté, co se její manžel stal obětí epidemie. Jakub V. nebyl ale jediný, kdo

⁷ JUREWITZ-FREISCHMIDTOVÁ, s. 50–52.

⁸ Tamtéž, s. 65.

⁹ Její otec byl francouzský král František I. a matka byla Klaudivie Francouzská. Byla to tedy francouzská princezna a první manželka skotského krále Jakuba V.

¹⁰ Tato aliance vznikla v roce 1295 mezi Skotským královstvím a Francií. Měla kontrolovat četné anglické invaze. Slovo „auld“ znamená starý a má odkazovat na dlouhodobé partnerství Skotska a Francie.

¹¹ Byl arcibiskupem v St. Andrews a také skotským kancléřem. Byl zavražděn v roce 1546.

o ní projevil zájem. Po smrti manželky se o ni začal zajímat i anglický král Jindřich VIII. Jednadvacetiletá vdova vzkázala anglickému panovníkovi, „*že se pro Skota ještě definitivně nerozhodla, nicméně bude muset učinit to, co si bude přát její král*“.¹²

Proti nabídce Jindřicha VIII. se stavěl i francouzský král František I., kterému se nelíbila představa silné aliance spojením rodu de Guise s tudorovskou Anglií. Volba skotského krále Jakuba V. byla tudíž jednoznačná a Marie 10. června 1538 se svým početným doprovodem vystoupila u skotských břehů. Byla velmi překvapená a okouzlená, protože čekala barbarskou zemi, ovšem místo toho našla stavby ve francouzském stylu. Svou cestu si našla i k žárlivé královně matce. Ta si pod jejím obměkčujícím vlivem postupně zvykla na to, že jí Skotové nazývali „*The Old Queen*.“ Navzdory zdánlivé harmonii nebylo manželství mezi Marií a Jakubem příliš šťastné.¹³ Marie de Guise převzala aktivnější roli tím, že se snažila do středověkého stylu Skotů zavést část renesančních prvků.¹⁴

2.5 Politické neshody za vlády Jakuba V.

Roku 1540 přišla Marie do jiného stavu a šťastný Jakub ji nechal 22. února 1540 slavnostně korunovat.¹⁵ Jakub Stuart, vévoda z Rothesay se narodil 22. května v St. Andrews. Ještě téhož roku byla královna opět těhotná. Ne vše bylo však idylické. Do Skotska utíkali pronásledovaní angličtí katolíci, kteří u skotského krále hledali podporu. Jakub se nechtěl do této situace nechat zatáhnout, neboť se obával vojenského útoku ze strany Jindřicha VIII. Sám měl však také důvod k ostražitosti vzhledem k tomu, že anglický král podporoval skotské klany. Skotští šlechtici byli vždy pohotoví působit svému panovníkovi nesnáze. Využili neshody v podobě Jindřichova požadavku na reformu církve a vehnali krále proti jeho vůli do neustálých nepokojů a válek. Již na počátku vztahu vyličil Jakub Marii jasně, jak trpký je osud být králem proti skotským klanům. V dopise jí napsal: „*Madame, je mi teprve sedmadvacet let, a život mě už tíží tolik jako má koruna [...] od dětství osiřelý, byl jsem zajatcem ctižádostivých šlechticů [...]. Popuzují anglického krále proti nám, v mém státě nežije jediný šlechtic, kterého by*

¹² JUREWITZ-FREISCHMIDTOVÁ, s. 95.

¹³ GUERDAN, René, *Marie Stuart: Historie des Reines de France*, Paris 2006, s. 12.

¹⁴ JUREWITZ-FREISCHMIDTOVÁ, s. 98.

¹⁵ RITCHIE, Pamela E., *Mary of Guise, Scotland 1548–1560 a Political Career*, East Linton 2002, s. 10.

*nesvedl sliby nebo nepodplatil penězi. Neexistuje záruka mé vůle a spravedlivých zákonů. Všechno to mě děsí madame a očekávám od Vás sílu a radu. Bez peněz, odkázán jedině na podporu, kterou dostávám z Francie, nebo díky nepatrným darům svého bohatého duchovenstva, pokouším se vyzdobit své zámky, zachovat pevnosti a stavět lodě. Avšak moji baroni pokládají krále, který chce být skutečným králem, za nesnesitelného soupeře.*¹⁶

Jakuba V. však potkaly v jeho životě mnohem těžší rány. Marie de Guise porodila druhého syna Arthura, vévodu z Albany. Radostná událost trvala krátce, protože novorozený chlapec za dva dny zemřel. Zoufalství Marie se prohloubilo, když se dozvěděla, že v St. Andrews zemřel i její první syn a korunní princ. Do hluboké deprese upadl i Jakub V., kdy začal být ve svých teprve jedenatřiceti letech doslova zlomený životem.¹⁷ Této situace se ihned chopil klan Douglasů, který nevynechal jedinou příležitost, aby se odvolával na stará práva a vyvolával neklid. Ukázalo se, že Jakub V. ve svém dopise správně odhadl věrolomnost klanů. Vše nasvědčovalo tomu, že dny štěstí a klidu pominuly. Ze skutečného rytíře se stal muž unavený vládou, stále čekající na svého nástupce.¹⁸

2.6 Vztahy s Anglií a narození dcery Marie

Jindřich VIII. stále držel ochrannou ruku nad vůdcem klanu Douglasů, ale zároveň vylepšoval svou královskou pokladnu tím, že vyvlastňoval církevní majetek, který si ponechal pro sebe. Nemalé finanční prostředky věnoval právě skotským klanům, které vyvolávaly na anglicko-skotské hranici incidenty.¹⁹ Jakub V. se připravoval na válku, žádal o pomoc Francii a Řím, nepřišla však žádná odpověď. Jindřich veřejně prohlásil, že Skotsko spadá pod jeho nadvládu a poslal na sever vojsko o síle 40 000 mužů. I když vojsko Jakuba V. bylo v menšině, naskytla se mu nečekaná příležitost. Angličané měli problémy se zásobováním svého vojska, najatí Jindřichovo vojíci byli nespokojení a začali se stahovat zpět na anglické území. Jenže místo, aby vůdové skotských klanů udeřili, nedokázali se shodnout na vhodné taktice a skotské vojsko se rozpadlo samo od

¹⁶ ZWEIG, Stefan, *Marie Stuartovna*, Voznice 2012, s. 15–16.

¹⁷ Tamtéž, s. 13

¹⁸ ROBERTSON, William, *The History of Scotland vol. 1*, London 1840, s. 90–94.

¹⁹ JUREWITZ-FREISCHMIDTOVÁ, s. 97.

sebe. Toho využil vůdce anglického vojska, a aniž by došlo k opravdové bitvě, porazil Skoty. Přes tisíc skotských vojáků skončilo v zajetí, jen málo jich zahynulo ve skutečném boji. U Solway Mossu prohrálo Skotsko nejen bitvu, ale i svou čest. Příčinou byli baroni, kteří opustili svého krále, vojenské bezvládní, kdy se klany nedokázaly dohodnout na strategii a konečně král, který byl v této situaci již vším unaven a odevzdán. Z výsledku bitvy se emočně zhroutil. Útočiště našel na hradě Falkland, kde obdržel zprávu, že Marie porodila dceru. Tato zpráva byla zároveň poslední, kterou ve svém životě slyšel. Zemřel s pocitem zklamání, že na svět nedokázal přivést legitimního následníka trůnu.²⁰ Někteří historikové uvádí, že než zemřel, rezignovaně odpověděl: „*Od ženy jsme korunu dostali, ženou nám bude odňata.*“²¹

Zweig uvádí, že „*žádnému Stuartovi nebylo dosud na tomto trůně souzeno štěstí a žádný na něm dlouho nevytrval. Dva králové, Jakub I. a Jakub III. byli zavražděni, dva, Jakub II. a Jakub IV., padli na bitevním poli a dvěma jejich potomkům, Marii a vnuku z její krve, Karlu I., přichystal osud ještě krutější úděl: byli popraveni. Stuartovci musí neustále bojovat s nepřítelem zvenčí, s nepřítelem v zemi a se sebou samými, neustále je neklid kolem nich i neklid v nich. Jako oni sami nedochází míru ani jejich země a nejvěrolomnější jsou v ní právě ti, kteří by měli být nejvěrnější: lordi a baroni, toto zarputilé a silné, toto divoké a nespoutané, toto nenasytné a bojechtivé, toto vzpurné a nepoddajné rytířské plémě [...]*“²²

²⁰ CLEGG, Melanie, *Scourge of Henry VIII.: The Life of Marie de Guise*, Barnsley 2016, s. 6–7.

²¹ ZWEIG, s. 17.

²² Tamtéž, s.17.

3. Dětství a dospívání Marie Stuartovny

3.1 Neklidné Skotsko a první roky Marie Stuartovny

Marie byla jediným legitimním dítětem Jakuba V. a jeho druhé manželky Marie de Guise, které přežilo. Když se 8. prosince 1542 narodila v paláci Linlithgow, otřásaly Skotskem politické a náboženské nepokoje. Po smrti svého otce se ve stáří šesti dnů stala nejmladší královnou. Než mohla vykonávat tento úřad, potřebovala regenta. Jejím poručníkem byl zvolen James Hamilton, hrabě z Arranu a později její matka Marie de Guise.

Krátce po svém narození měla být Marie zaslíbena budoucímu anglickému králi. Do hry vstoupil Jindřich VIII. s jasným cílem ustanovit svého syna Eduarda skotským králem, a tím si zajistit kontrolu nad touto zemí. Skotský parlament nesouhlasil se sňatkem a odmítl dohodu ratifikovat. Jindřich VIII. požadoval, aby se Skotsko vzdalo spojenectví s Francií, neboť tyto dvě země byly stálými spojenci a často s Anglií soupeřily. Marie de Guise však byla přesvědčena o správnosti své politiky a přislíbila Marii nejstaršímu synovi francouzského krále Jindřicha II. a Kateřiny Medicejské Františkovi.²³

Zpráva o Mariině rozhodnutí však anglického panovníka urazila. Následovaly neustálé nájezdy anglického vojska ohrožující skotské obyvatelstvo, které se kvůli tomuto barbarství ještě více přimklo k Francii. Marie de Guise chtěla zabránit vměšování ze strany Angličanů a upevnit postavení Stuartovců, a proto za pomoci hraběte z Arranu intenzivně připravovala francouzskou dohodu. Také skotská vláda dospěla k názoru, že jediný způsob, jak odolat anglické agresi, bude Marii provdat.²⁴ Ve Francii, která byla převážně katolickou zemí, měl velký vliv rod Guisů a ze všech sil podporoval tyto plány. Koncem ledna 1548 podepsal Jindřich II. s hrabětem z Arranu smlouvu, v níž se skotský regent zavázal, že získá souhlas skotského parlamentu ke sňatku mezi francouzským následníkem trůnu dauphinem²⁵ Františkem a skotskou královnou. Smlouva také stanovila, že Marie odjede do Francie.²⁶ Jindřich II. na důkaz své podpory poslal do Skotska početné vojsko, kterému se podařilo dobýt zpět všechna skotská území a pevnosti, které Angličané předtím obsadili.

²³ ROBERTSON, s. 98–125.

²⁴ GUY, John, *The Life of Mary Queen of Scots: My Heart is my Own*, London 2004, s. 41.

²⁵ Šlechtický titul, příslušející prvorozeným synům francouzského krále a následníkům francouzského trůnu.

²⁶ GUERDAN, s. 14–16.

Za těchto okolností bylo jasné, že Marie de Guise musela rychle jednat. Podporována rodinou její matky, mocnými Guisy, připravovala vše na cestu. Jejím úkolem bylo zajistit bezpečí pro svou dceru. Ve svém novém působišti měla získat náležité vzdělání a vychování.²⁷

3.2 Cesta do Francie

Marie de Guise a její spojenci se po celou dobu snažili udržovat staré spojenectví s Francií, ale mnoho Skotů považovalo francouzské spojenectví za nemyslitelné. Hlavně z toho důvodu, že ti francouzští vojáci, kteří přišli z Francie, vnímali Skoti jako nepřítelé. Navíc Francouzi dávali dost najevo své pohrdání nad tímto obyvatelstvem. Vnímali je jako zaostalý a primitivní národ. Avšak na jaře roku 1548, kdy do Skotska opět mířila anglická armáda, jim bylo jasné, že jedinou možností bylo právě spojenectví s Francií.²⁸ Toho využil francouzský král Jindřich II., který měl v plánu oženit svého syna Františka s Marií. Tento sňatek bral jako strategický čin. Spojilo by se tím Skotsko a Francie proti Anglii. Jindřich II. poslal do Skotska francouzskou flotilu, a v červenci 1548 dal skotský parlament souhlas k tomuto sňatku. Když se Angličané dozvěděli o tomto spojenectví, snažili se za každou cenu násilím dostat Marii do Anglie, kde by ji provdaly za Eduarda VI. Její život se ocitl v nebezpečí, proto se musela co nejdříve vydat na cestu.²⁹

K francouzskému pobřeží dorazila Marie a její doprovod 13. srpna 1548.³⁰ Cesta vedla krajinou, která se příliš nelišila od skotských břehů. Při cestě do Paříže bylo několik zastávek, na kterých čekalo vždy slavnostní uvítání. K průvodu se připojila i Mariina babička z matčiny strany, Antoinetta Bourbonská, vévodkyně de Guise. Ta měla za úkol naučit Marii jazyk, který bude používat ve svém novém domově, neboť malá Marie hovořila jen skotsky. Také musela dohlédnout na to, aby dodržovala etiketu a vhodně se oblékala podle francouzské módy. Král Jindřich II. stanovil již předem, že korunovaná skotská královna a budoucí francouzští dauphinové budou mít přednost před jeho vlastními dcerami.

²⁷ GUY, s. 48–51.

²⁸ GUERDAN, s. 16.

²⁹ MARSHALL, Rosalind K., *Queen of Scots*, Edinburgh 1986, s. 22–24.

³⁰ FREISCHMIDTOVÁ, s. 132.

Když v létě roku 1548 dorazila pětiletá Marie na francouzský dvůr, král Jindřich II. nadšeně prohlásil, že je „*nejkouzelnější dítě, které kdy spatřil*“.³¹ Od jejího příjezdu probíhala výchova převážně ve francouzštině, neboť zde panovalo domnění, že Skotové jsou velmi „*nevychovaný a neotesaný*“ národ. Marie byla tudíž odtržena od všeho skotského. Vyrůstala zde ve společnosti královských dětí. Společnost ji dělala i rodina z matčiny strany, Guisové, která v ní „*formovala Mariinu osobnost a rozvíjela u ní ctižádostivost, štědrost, družnost, ale především lásku ke katolické víře*“,³² což ji přineslo později problémy. Přestěhování do cizí země tak nebylo pro ni úplně děsivé a nakonec si zvykla. Vzpomínky na rané dětství, které zažila ve Skotsku, ustoupily do pozadí.

Přáním Jindřicha II. bylo, aby byla přivítaná co nejokázaleji. Pocta měla odpovídat budoucí korunované královně. Během její cesty se na jeho rozkaz měla města předhánět v projevování pocty. Tak se na své cestě do Paříže setkala s tradiční dělovou salvou, ohňostrojem a dokonce ji naproti přišel i sbor dětí, které vyhrávaly na flétny a bubny a provolávaly jí slávu. Marie byla nakonec ubytovaná v rezidenci králů, v paláci St.-Germain.

3.3 Život ve Francii a sňatek s Františkem II.

Dětství Marie na francouzském dvoře bylo plné přepychu, tance a zábavy. Získala zde však také náležité vzdělání. Zabývala se filosofií, poezií, výtvarným uměním, studiem cizích jazyků. Hovořila francouzsky, latinsky, italsky, španělsky, částečně řecky. Francouzština ji byla bližší než rodný jazyk. „*Zaujala ji také hudba, která je u Guisů nejoblíbenějším druhem umění: hraje na citeru, na harfu, a především na loutnu [...]*“.³³ Přirozeně hlavním úkolem bylo z Marie vychovat vznešenou kandidátku pro budoucího panovníka. Ve všech oborech vynikala a byla velice učenlivou žákyní, čímž vytvořila ideál renesanční princezny. Postupem času se stala velice atraktivní a přitažlivou mladou ženou, která byla naprosto rovnocennou partnerkou pro svého snoubence.

Marie de Guise poslala do Francie na pozvání krále Jindřicha II. devítičlennou delegaci, která měla za úkol dojednat manželskou smlouvu. Delegation byla částečně složena z protestantů, což posílilo prestiž reformované církve ve Skotsku. V této delegaci

³¹ GUY, John, *The Life of Mary Queen of Scots: My Heart is My Own*, London 2009, s. 47.

³² GUERDAN, s. 33.

³³ Tamtéž, s. 27.

byl i James Stuart, nevlastní bratr Marie Stuartovny. V manželské smlouvě bylo mimo jiné dohodnuto, že Marie Stuartovna se zavazuje, že bude respektovat nezávislost, výsady a práva Skotska. Pokud však bude pobývat v zahraničí, přenechá regentství své matce. Dauphin ponese titul skotského krále, aniž by bylo třeba čekat, až se stane králem Francie. Pokud Marie přežije svého muže, bude si moci vybrat, zda zůstane ve Francii nebo se vrátí do Skotska a obdrží vdovský důchod. Zemře-li bezdětná, francouzský král a dauphin budou podporovat jako kandidáta na skotský trůn nejbližšího pokrevního dědice.³⁴

Krátce před svatbou s francouzským dauphinem Františkem podepsala Marie Stuartovna 4. dubna 1558 tři tajné smlouvy. První z těchto smluv pojednávala o tom, že pokud Marie zemře bez potomků, Skotsko a její nárok na anglický trůn připadne francouzskému králi. V druhé smlouvě bylo Skotsko dáno do zástavy Francii za peníze, které vynaloží za její ochranu a vzdělání. V poslední smlouvě se Marie zavázala, že pokud se bude domlouvat se stavy ve Skotsku a výsledky jednání budou negativní pro Francii, nebude s tím souhlasit. Všechny tyto smlouvy byly vedeny ve prospěch Francie, což bylo Marii později vytýkáno.³⁵ Celá záležitost byla však v režii její francouzské rodiny, ona sama nejspíš věřila tomu, že je to i v zájmu její vlasti. V důsledku její svatby měli být Francouzi a Skotové jednotnými občany. Navíc také panovalo přesvědčení, že právě Francie může ochránit Skotsko před Anglií. Když o sedm měsíců později zemřela Marie Tudorovna, Mariin tchán Jindřich II. ji prohlásil královnou Anglie, Skotska a Irska, ona začala veřejně vystupovat jako případná dědička anglického trůnu. Právě tento její akt mohl být později považován za nejvýraznější politický čin jejího života.³⁶

Datum svatby byl stanoven na neděli 24. dubna 1558. Snoubencem byl nejstarší syn Jindřicha II. František, budoucí následník trůnu.³⁷ Okázalá svatba proběhla v srdci Paříže, v katedrále Notre - Dame. Manželský svazek byl však pro Marii zklamáním. *„Ač byli oba přibližně stejného věku. Byl mezi nimi patrný rozdíl. Chlapec byl inteligentní, odvážný, ale od svého dětství byl velmi zesláblý a stále nemocný. Marie byla svěží, zdravá a překypovala energií.“*³⁸

³⁴ DUNN, Jane, *Elizabeth and Mary: Cousins, Rivals, Queens*, London 2003, s. 12–13.

³⁵ WORMALD, Jenny, *Mary Queen of Scots*, Edinburgh 2017, s. 13–14.

³⁶ Tamtéž, s. 14.

³⁷ WEIR, Alison, *Mary Queen of Scots and the Murder of Lord Darnley*, New York 2009, s. 17.

³⁸ ROBERTSON, s. 159.

3.4 Smrt Františka II. a setkání Marie Stuartovny s Bothwellem

V červenci 1559 po smrti svého otce nastoupil teprve 15-letý František na trůn. Nebyl však připraven přijmout svou roli, ačkoliv se to od něj očekávalo. Stále více utíkal od svých povinností a vládní záležitosti přešly rychle do rukou mocné rodiny de Guise. Guisové povzbuzovali mladou a sebevědomou královnu, aby ovládla královská rozhodnutí tím, že by se chovala jako mluvčí svého nerozhodného manžela. Marie však nejevila o získání moci žádný zájem, důvěřovala svým strýcům a rozhodla se jim přenechat veškerou politickou agendu.³⁹

Kateřina Medicejská projevovala odjakživa vůči svému postonávajícímu synovi značnou shovívavost. Nenutila ho do povinností. Věřila, že lov a zábava na čerstvém vzduchu utuží jeho zdravotní stav. Stále větší nadvláda rodiny de Guisů však začala být kritizována významnými šlechtickými rody. Antoinette de Bourbon a princ z Conde přestoupili na novou víru a zinscenovali spiknutí, aby vymanili krále z katolického vlivu Guisů, chtěli ho unést. Spiknutí bylo vyzrazeno a konal se proces na nádvoří zámku v Ambloise. Král, královna a celý dvůr byli nuceni přihlížet procesu, jehož vyvrcholením byla poprava. Tato poprava zanechala na všech zúčastněných stopy. Zázitek byl tak silný, že dost možná ovlivnil i skotskou královnu, která byla v pozdějších letech nábožensky tolerantnější než ostatní panovníci té doby.⁴⁰

Ve Skotsku mezitím docházelo ke značným nepokojům. Regentka Marie de Guise měla zpočátku všeobecné sympatie a respekt obyvatel, neboť dokázala v zemi nastolit pořádek. Dokonce i protestanté ji chválili za to, že udržovala náboženskou morálku. Ovšem veliký rozkol vyvolávala kázání Johna Knoxe, který vystupoval proti vládě žen. Došlo to tak daleko, že zemi hrozila náboženská vzpoura. Marie se mohla spolehnout prakticky jen na věrného Bothwella a hrstku svých přívrženců.⁴¹ Mnohé její neúspěchy byly zapříčiněny nedostatečnou podporou Francie, ať už finanční nebo vojenskou, která měla v té době dost vlastních problémů. Bothwell však nebyl diplomat, byl to především voják, a proto problémy řešil tradičním skotským způsobem – ostrým mečem, lehkým

³⁹ FRASER, Antonia, *Mary Queen of Scots*, London 1969, s. 94.

⁴⁰ JUREWITZ-FREISCHMIDTOVÁ, s. 218–219.

⁴¹ FLEMING, David Hay, *Mary Queen of Scots, from her Birth to her Flight into England*, London 1897, s. 30.

brněním a rychlým koněm. Viděl však velké nebezpečí v osobě hraběte z Arranu a doporučil, aby byl obviněn ze zrady a odsouzen. Tím by byl odstraněn „anglický“ potenciální nástupce na skotský trůn.

Na skotsko-anglické hranici byly stále častější vojenské potyčky, důvodem byl strach anglické královny Alžběty I., která se obávala francouzské invaze a rozhodla se vojensky zasáhnout. Ze všeho vinila rod Guisů, který politicky zneužíval mladou Marii a Františka ve svém ryze rodinném zájmu. Vojenský zásah i stále se stupňující vzpoury fanatických přívrženců skotské reformace činily Marii de Guise velké problémy. S vypětím všech sil se minimálně snažila urovnat ve Skotsku hrozbu občanské války. Sama prohlásila před skotskými lordy, že pro Skotsko chtěla vždy to nejlepší. Nakonec regentka zemřela v Edinburghu 11. června 1560.⁴²

Několik měsíců poté ve Francii nastala další tragická událost. V polovině listopadu těžce onemocněl mladý František. Prokazatelně nebyla jeho léčba účinná a on 5. prosince 1560 ve svých sedmnácti letech zemřel vyčerpáním.⁴³ Nastalo další těžké období Marie Stuartovny. Historička Antonia Fraser popsala situaci Marie po Františkově smrti: *„Její pozice z ní přirozeně udělala terč pro současné nezadané muže v přibližně přijatelném věku. Ti by Marii upřednostnili už jen pro její nárok na skotský trůn, nebo práva na anglický trůn, nebo snad už jen pro její obnovení francouzského trůnu.“*⁴⁴

Marie Stuartovna už dále nebyla francouzskou královnou. Tuto situaci nikdo neočekával. Cítila se zavázána svému rodnému Skotsku, a proto uvažovala o další svatbě, která by mohla Skotsko posílit jak mocensky, tak vojensky. V úvahu přicházely dva návrhy. Byl jím Karel IX, bratr zemřelého Františka, anebo don Carlos, dědic Filipa II. Oba návrhy potlačila její tchýně Kateřina Medicejská. Ta musela krotit svou ctižádost po dvě desetiletí, zprvu kvůli Dianě de Poitiers,⁴⁵ poté kvůli Marii Stuartovně. Tudíž když dosáhla politické moci, vyjádřila nesouhlas s možným sňatkem.

Marie pocítila, jaké to je být nechtěnou na královském dvoře, což jí dávala Kateřina Medicejská při každé příležitosti znatelně najevo.⁴⁶ Zároveň dostala zprávu o

⁴² RITCHIE, s. 15.

⁴³ WORMALD, s. 105.

⁴⁴ FRASER, s. 50.

⁴⁵ Dlouhodobá milenka Jindřicha II. a matka jeho dětí.

⁴⁶ GUERDAN, s. 58.

matčině smrti od lorda Bothwella, který ji popsal situaci ve Skotsku a vyzval ji k návratu.⁴⁷ Zabývala se tedy otázkou svého odjezdu. Rozloučení s Francií však pro ni nebylo jednoduché, dvanáct let žila v zemi, která byla do té doby jejím domovem. Žili zde příbuzní její zemřelé matky, kteří ji poskytovali ochranu. V obavách, aby neztratila po jedné královské koruně i tu druhou, se Marie brzy rozhodla vyhovět výzvě a vrátit se do Skotska. Když odjela z Francie, její poslední slova zněla „*Sbohem Francie, je po všem! Sbohem, má drahá Francie! Myslím, že Vás již nikdy nespatřím!*“⁴⁸

⁴⁷ WEIR, *Mary Queen of Scots*, s. 21.

⁴⁸ GUERDAN, s. 60.

4. Skotské království

4.1 Návrat Marie do vlasti

Marie Stuartovna strávila třetinu svého života ve Francii, kde jí poskytli nejlepší možnou péči a vzdělání. Po nečekané smrti nemocného manžela a své matky však byla nucena Francii opustit a vrátit se do rodné země, aby zde nastoupila na skotský trůn. Stala se z ní velice ctižádostivá žena, která byla odhodlána si najít spojence, který by ji pomohl v nastávající situaci. Osobou, na kterou se mohla Marie spolehnout, se stal admirál Bothwell, stoupenec její matky, s jehož pomocí dorazila 19. srpna 1561 bezpečně do své země.⁴⁹

James Hepburn, hrabě Bothwell, ačkoli sám protestant, podporoval již katoličku a regentku Marii de Guise v jejím boji proti skotským protestantským šlechticům a svým jednáním si tento loajální muž získal nejen její náklonost, ale i náklonost její dcery. Marie záhy jmenovala Bothwella svým poradcem a on tak mohl začít ovlivňovat státní záležitosti.⁵⁰

4.2 Situace ve Skotsku, počátek vlády Marie Stuartovny

V 16. století bylo Skotsko divokou zemí pro ženu, která vyrůstala v oblasti francouzské řeky Loiry. Země po návratu Marie Stuartovny byla zcela odlišná od té, ve které trávila své dětství a formovala se její osobnost. Tato země byla těžce spravována, protože obyvatelstvo bylo roztrženo po celé zemi. Výbojné klany dělaly vše proto, aby v zemi vyvolávaly rozkol. Obydlí a vesnice zde byly chudé, stejně jako země, ve které ležely. Krajina byla často hornatá, protkaná řadou jezer, v níž lesy ustupovaly zemědělským nárokům.⁵¹ Neexistovaly žádné ohrady, ploty ani příkopy, protože lidé pozemky nevlastnili a pouze si je pronajímali. Hrady, které šlechta obývala, byly ve většině případů nevládné. V mnohém se lišily od francouzských hradů, na které byla Marie zvyklá. Místo přepychově postavených budov ve stylu francouzské renesance našla ve Skotsku jen pár královských paláců průměrné velikosti. Města ve Skotsku měla zřetelně středověký

⁴⁹ SEVERN, Derek, *Bothwell: The Last Exile*. In: *History Today* 10, 1975, 25, s. 671–679.

⁵⁰ CHALMERS, George, *The Life of Mary Queen of Scots*, London 1882, s. 10–13.

⁵¹ FRASER, s. 140–144.

ráz. Jen málo měst se dalo srovnat s nádherně okázanými městy ve Francii. K pochmurnému dojmu zcela jistě přispělo i místní podnebí, které bylo oproti Francii chladné a vlhké.⁵²

Po smrti Mariiny matky panovala ve Skotsku obtížná situace. Zemi spravoval tzv. protestantský režim, kde byl hlavním členem kněz John Knox a Mariin nevlastní bratr, James Stewart, hrabě z Moraye. Ten byl v úzkém obklopení skotských lordů, kteří byli blízcí koruně a již usilovali o zavedení protestantismu ve Skotsku. Během nepřítomnosti své nevlastní sestry si u nich James získal vážnost. Po svém otci, skotském králi Jakubovi V., zdědil královskou krev, která ho stavěla blízko trůnu.⁵³ Jedním z důsledků značného významu příbuzenských svazků ve Skotsku 16. století byla skutečnost, že i nemanželské děti panovníků byly považovány za velice významné osoby, neboť jejich krev byla královská. Nebylo dokonce zcela vyloučeno, že silný mužský potomek, narozený v mimomanželském svazku, dostane přednost před ženou legitimního původu.⁵⁴

James Stewart měl značné ambice stát se skotským protestantským králem. Dařilo se mu úspěšně jednat s Angličany, kteří v něm viděli prototyp nového Skota. Nelze mu nepřičíst, že skutečně uměl jednat s lidmi a zajisté bylo dobré ho mít na své straně. Jak se však ukázalo, Marie nemohla počítat s jeho oddaností, neboť kladl na první místo zájmy skotské protestantské strany před zájmy své nevlastní sestry.

4.3 Náboženský rozkol a střet s Johnem Knoxem

Po návratu do reformovaného Skotska Marie nadále praktikovala vlastní římsko-katolické náboženství. Záhy zjistila, že její francouzská výchova příliš nepřispěla k umění vypořádat se s řadou situací, které nastaly. Skotsko čelilo náboženské válce, stejně jako řada ostatních evropských států. Katolická víra však i přes převahu protestantismu zůstávala pevnou vírou mezi mnoha obyvateli Skotska, kteří podporovali Marii v udržení moci.⁵⁵

⁵² FRASER, s. 146.

⁵³ LEE, Maurice, *James Stewart, Earl of Moray*, New York 1953, s. 17–27.

⁵⁴ FRASER, s. 126–127.

⁵⁵ GUY, s. 139–140.

Skotové, ač nezpochybňovali dědičné právo Marie na skotský trůn, byli velmi těžce ovladatelným národem a po smrti regentky Marie de Guise si zvykli na život bez panovníka.⁵⁶ Byli i tací, kteří se nehodlali dobrovolně podřít vládě nové královny, ta musela vynaložit svou veškerou houževnatost, aby vnesla do své země pořádek. Přesto, že se snažila nastolit politiku náboženské tolerance a oznámila mocnostem, aby nechaly náboženskou situaci ve Skotsku a aby nebrojily proti veřejným bohoslužbám, její úsilí nepřineslo kladný výsledek. Její jednání vyvolávalo jedovatou zášť u mnoha extrémních protestantů, zejména pak u kalvinistického kazatele Johna Knoxe a jeho stoupenců. Dle něj vyznávala Marie Stuartovna nesprávnou víru.⁵⁷ Nad jeho fanatismem se nedalo zvítězit náboženskou tolerancí. Již ve Francii udělal Knox na Marii nepříznivý dojem a ona sama v jeho osobě viděla nesmiřitelného odpůrce.

4.4 Charakteristika Johna Knoxe

John Knox byl jako vůdce skotských protestantů nejvýznamnější postavou skotských reformátorů. V mládí měl ambice stát se knězem římskokatolické církve. K pozdější změně jeho náboženského vyznání přispěl kontakt s vůdcem skotské reformace Georgem Wishartem, který byl roku 1546 za své činy upálen kardinálem Davidem Beatonem. Jeho smrt spustila řetězec událostí, které pravděpodobně změnily Knoxův život.⁵⁸

Skotsko bylo zpočátku katolickou zemí, ale některým jeho obyvatelům se nelíbilo špatné chování katolické církve. To tkvělo zejména v tom, že se odchýlila od církevního řádu a stávala se stále zkorumpovanější. Mnozí z nich se proto přidali k nové reformované církvi, jejímž hlavním mluvčím se stal právě John Knox. Nastal zlom v jeho životě. Od této doby se považoval za zvoleného Bohem. Byl si tak jistý svým božským posláním, že opovrhoval všemi katolíky. Kázal nejen ve Skotsku, ale také v Německu a Anglii, kde bylo jeho povinností šíření protestantismu v oblastech, kde chyběla protestantská horlivost. Jeho poslání v Anglii skončilo v roce 1553, kdy nastoupila na trůn dcera Jindřicha VIII. a jeho první ženy Kateřiny Aragonské Marie I. Tudorovna, která byla

⁵⁶ WORMALD, s. 103.

⁵⁷ CARPENTER, Sarah, *Performing Diplomacies: The 1560s Court Entertainments of Mary Queen of Scots*, In: *The Scottish Historical Review* 82, 2003, 214, s. 194–225.

⁵⁸ DUNCAN, Graham A., *John Knox and Education*, In: *HTS Theologiese Studies/Theological Studies* 73, 2017, 3, s.15–22.

katoličkou. Knox byl nucen uprchnout z této země, cílem jeho exilu se stal zpočátku Frankfurt a později Ženeva, kde se setkal s dalším významným reformátorem Janem Kalvínem.⁵⁹ Jeho víra se zde ještě více prohloubila. Roku 1558 zde napsal dílo, které se označuje za největší protiženský text. Toto dílo se nazývá První zatroubení proti obludné vládě žen.⁶⁰ V něm se zaměřil na vládu žen, které vládly za jeho života, a samozřejmě je opředl obrovskou kritikou. Ženy, na které se zaměřil, byly: anglická královna Marie I. Tudorovna, skotská regentka Marie de Guise, francouzská královna Kateřina Medicejská a Marie Stuartovna. Později do své kritiky zahrnul i anglickou královnu Alžbětu I. Z exilu v Ženevě se vrátil v roce 1559 zpět do Skotska. Byl velmi překvapen pokrokem, kterého zde dosáhli reformátoři. Opět začal prosazovat svůj odpor vůči římskokatolickým vládcům a nabádal je, aby se vzdali svého náboženství, a aby bránili protestantské vyznání víry.

4.5 Rozporuplné přijetí ze strany lordů

V rozvrstvení skotské společnosti hrály svrchovanou roli příbuzenské svazky. Významní lordi jakožto hlavy rodů, klanů, a významní vlastníci půdy se těšili více než kdokoliv jiný skutečné oddanosti svého klanu nebo ostatních leníků. Tyto vztahy byly založeny na příbuzenském vztahu nebo na lenících, kterým za odměnu lordi poskytovali ochranu. Systém lenní služby nedával vládci v podstatě žádné právo zasahovat do vztahů mezi vlastníkem půdy a jeho leníky, tudíž se lordi považovali na svých pozemcích za samovládce. Marii Stuartovně se zdálo, že právě šlechta stojí v kontaktu mezi panovníkem a lidem. Musela tedy nejdříve jednat se šlechtou, aby dostála bližšího kontaktu s obyvatelstvem Skotska.⁶¹

Ve všech ohledech byla skotská šlechta velmi provázána. Sňatek mezi příbuznými byl v té době velmi běžný. Sama šlechta ztrácela přehled ve svých vzájemných vztazích. Do tohoto složitého spletnice vztahů mohla jen stěží královna proniknout, ovšem i její rodinný původ mohli lordi brát, jak se jim zlíbilo a pokud jim to vyhovovalo,

⁵⁹ FRASER, s. 157.

⁶⁰ GUERDAN, s. 68.

⁶¹ FRASER, s. 149.

nepovažovali ji za nic víc, než za „*první mezi rovnými*“.⁶² Většina šlechty padla ve dvou katastrofálních bitvách, u Floddenu a následně v bitvě u Solway Moss. Šlechtici, se kterými Marie jednala, byli potomky šlechticů, kteří padli v těchto bitvách. V mnoha případech zdědili panství po smrti otců a vyrostli bez rodičovské disciplíny. Vlastnictví rozlehlých pozemků u nich často doprovázel nedostatek peněz, který je často vystavoval prodejným úvahám. Nedostatek peněz také způsoboval, že morálka byla příliš často pouze otázkou ceny, která v mnoha ohledech nebyla příliš vysoká. Této situace často využívali Angličané, kdy panovnice poskytovala peníze skotské šlechtě, ta ji byla zavázaná a dodávala ji tajné informace, a to i přesto, že mnozí z nich byli katolíky, stejně jako Marie. V řadách skotské šlechty se rovněž vyskytovalo mnoho lidí, jejichž skutky byly nezákonné a mnohdy i násilné. Volili nezákonný způsob řešení sporu. Raději zvolili zákon nože, než řešení legální cestou. Ve Skotsku byla v polovině 16. století vláda smíšená a obklopovala se kolem monarchy. Panovníkovu moc velice často omezovala šlechta.⁶³ Boj s tímto problémem byl pro mladou královnu, která nemusela podobným záležitostem ve Francii čelit, velmi složitý. Ve Skotsku byly také jednotlivé klany.⁶⁴ Což byla skupina obyvatel, v jejímž čele stál šlechtic. Na území se nacházela spousta klanů, z nichž nejvýznamnější a nejmocnější řídily chod celého Skotska. V této zemi se nacházely dva orgány, Lordi kongregace a Tajná rada.⁶⁵

Lordi Kongregace byli velkou radou, která podle představ jejich členů měla převzít vládu nad Skotskem. V této kongregaci byli protestantští šlechtici, kteří upřednostňovali reformaci protestantské církve a skotsko-anglického spojení.⁶⁶ Podepsáním smlouvy uznali Alžbětu královnou Anglie a zavázali se, že nepodpoří nároky jejich královny na anglický trůn. Předsedal jí James Hamilton, vévoda Chatelherault, který pocházel z klanu Hamiltonů. Ten měl velké nároky na skotský trůn, v minulosti se snažil provdat Marii za svého syna, aby zpečetil nárok na trůn. Dalším důležitým členem kongregace byl William Maitland Lethington. Byl to duchaplný, brilantní a nevyzpytatelný politik. Velmi často jednal s Alžbětou I. jako zástupce královny skotské.

⁶² Tamtéž, s. 152.

⁶³ WALTON, s. 16.

⁶⁴ LEE, s. 8–9.

⁶⁵ WALTON, s. 11–22.

⁶⁶ MEYER, Gerald J., *Tudorovci*, Český Těšín 2010, s. 520–521.

Významným členem byl i Mariin nevlastní bratr James Stewart, hrabě Moray.⁶⁷ Za zmínku stojí ještě dva další členové a to Patrick Rutheven a James Douglas, hrabě Morton. Rutheven byl obrovským odpůrcem královny a fanatickým protestantem. Byl zároveň členem Tajné rady a také hrál důležitou roli v politických intrikách Skotska 16. století. Posledním důležitým a zároveň nejhrolivějším členem kongregace byl James Douglas. Klan Douglasů patřil k největším odpůrcům koruny. Právě James Douglas způsoboval po Johnu Knoxovi největší problémy Marii, byl jejím zarputilým nepřítelem. Nutno podotknout, že co se skotské reformace týkalo, tak byla pouze parlamentním aktem, protože souhlas panovnice, který byl pro ni třeba, nebyl nikdy udělen. Vládnout ve Skotsku rozhodně neznamenovalo vládnout jednotnému národu. Panovník musel být obratným diplomatem, aby dokázal vládnout mnoha různým klanům. Ty mezi sebou navíc dost často vedly válku a respektovaly pouze vlastní zákony, které si oni sami stanovili.⁶⁸

Druhým významným orgánem byla Tajná rada, která radila panovníkovi. Tato rada dohlížela na správu zákona, lodní dopravu a obchod, řešila problémy bezpráví v zemi.⁶⁹ Členy této rady byli Archibald Campbell, hrabě z Argyllu, mocný muž západní Vysočiny, který byl nařčen Johnem Knoxem z náboženské netolerance. Dále již zmíněný Rutheven, který byl spíše přívržencem kongregace než koruny. V neposlední řadě také John Stewart, hrabě Atholl, který byl jedním ze tří lordů, kteří oponovali protestantské reformaci. Posledním důležitým mužem byl George Seaton. Byl jedním z mála katolíků, kteří se drželi ve vysokém úřadu, a stejně jako jeho sestra podporoval Marii Stuartovnu.⁷⁰

Marie Stuartovna se ve Skotsku setkala s lordy, kteří ji projevovali sympatie a podporovali ji, ale také se setkala s takovými, kteří dělali vše pro to, aby ji vládu v této zemi znesnadnili, a to především tím, že se spojili s anglickou královnou, která do země posílala své vojsko, které napadalo skotské pohraničí.

⁶⁷ WEIR, *Elizabeth, the Queen*, s. 17–19.

⁶⁸ GUERDAN, s. 63.

⁶⁹ WEIR, s. 15–17.

⁷⁰ JUREWITZ-FREISCHMIDTOVÁ, s. 235.

5. Komplikované vztahy Marie Stuartovny

5.1 Odmítnutí Roberta Dudleyho a sňatek s Henrym Darnleym

Marie Stuartovna byla mladá a pohledná královna, která měla věno v podobě nezávislého království. Po jejím návratu do Skotska vyvstala otázka výběru nového kandidáta na sňatek. Nabízel se široký výběr kandidátů, muselo se ovšem přihlížet ke spoustě požadavků, protože se počítalo s tím, že královnin manžel se stane skutečným králem Skotska. Bylo velmi složité vybrat vhodného manžela, který by splňoval všechny požadavky. Zatímco domácí politika Marie Stuartovny směřovala k udržení míru, náboženské rovnováhy a pořádku, zahraniční politika byla vedena snahou být uznána za následnici královny Alžběty na anglický trůn. Toto urputné úsilí se mohlo změnit volbou vhodného manžela.⁷¹

Zpočátku byl předmětem Mariina zájmu budoucí španělský král don Carlos, a to zejména kvůli španělským vojskům a financím. Vyslanec William Maitland vycestoval do Anglie s prvořadým úkolem dát podnět k opětovnému vyjednávání o španělském sňatku s vyslancem Filipa II. v Londýně. Zpráva o španělském vyjednávání přirozeně dorazila ke královně Alžbětě. Ta zamítla tuto variantu, neboť se obávala, že pokud by se Marie provdala za jakéhokoliv císařského kandidáta, stala by se pro ni sokyní.⁷² Pakliže by zvolila muže dle jejího výběru, učinila by z ní postupem času svou nástupkyni. Následovalo královnino doporučení, které však bylo natolik absurdní, že vzbuzovalo pochybnosti, zda jde o opravdové návrhy nebo snahu o to, aby se Marie neprovdala.⁷³

Jedním z Alžbětínych kandidátů byl lord Robert Dudley. Tento muž se již od počátku její vlády řadil k jejím oblíbencům, jež zahrnula mnoha tituly a trávila mnoho času v jeho společnosti. Alžběta o Robertovi prohlásila: „*Upřednostňovala jsem tohoto muže kvůli jeho zásluhám [...] Tisíce očí vidí vše co dělám.*“⁷⁴ Spojovalo je podobné utrpení, prožité v minulosti při věznění v londýnském Toweru. Důvodem věznění

⁷¹ FRASER, s. 205.

⁷² WEIR, Alison, *Elizabeth the Queen*, London 1998, s. 133.

⁷³ JENKINS, Elizabeth, *Elizabeth and Leicester*, London 1972, s. 109.

⁷⁴ KENDALL, Alan, *Robert Dudley: Earl of Leicester*, London 1980, s. 51.

Alžběty byla spolupráce s povstalcem Thomasem Wyattem na svrnutí její nevlastní sestry Marie I. z trůnu. Robert Dudley byl vězněn za to, že podporoval dosazení Jane Greyové na anglický trůn. Tato mladá dívka však vládla pouhých devět dní, než byla popravena. Po ní nastoupila právě Marie I., dcera Kateřiny Aragonské a Jindřicha VIII. Robert Dudley spolu s jeho otcem a bratry skončil ve vězení. Života byl ušetřen pouze Robert Dudley, ostatní byli zbaveni titulů a popraveni.

Důvěra a respekt k anglické královně zcela jistě přispěly k tomu, že Dudley zastával u jejího dvora velmi prestižní pozici. Jako možný kandidát ke sňatku s Marií Stuartovnou nepředstavoval žádné výhody, spíše naopak. Neměl ani zdaleka královský původ, navíc na sobě měl skvrnu zrady, kdy byl za vlády Marie I. popraven jeho otec a jeho titul byl zabrán korunou. Také byl považován za milence samotné anglické královny, což způsobilo obrovský skandál.⁷⁵ Za podezřelých okolností zemřela jeho první žena Amy Robsart. Její smrt údajně uvolnila prostor pro sňatek s Alžbětou, kterou si Dudley mohl vzít, pokud by s tím ona i Anglie souhlasila. Marie reagovala na Alžbětinu nabídku uvážlivě, v duchu však nepovažovala Roberta za vhodného kandidáta. Důležité bylo najít co možná nejdříve vhodné řešení, neboť Marie byla již čtyři roky bezdětnou vdovou, která neměla pro svůj skotský trůn dědice. Hrozilo tedy, že se trůnu zhostí rod Hamiltonů, který si kladl na skotský trůn značné nároky. Proto Maitland sdělil královně Alžbětě, aby se vyjádřila jasněji ke svým požadavkům, jinak si Marie vybere dle vlastního uvážení. Ani tato přímá slova se však nedočkala odezvy.⁷⁶

Dalším z uvažovaných uchazečů byl lord Darnleye. Otázkou bylo proč tento muž, který v sobě měl anglickou a skotskou královskou krev, dostal od anglické královny Alžběty svolení. Jeho jméno již od počátku figurovalo v seznamu možných Mariiných nápadníků, a to díky jeho postavení v rodokmenu Tudorovců a Stuartovců. Jeho nároky na anglický trůn vedly přes jeho babičku Markétu Tudorovnu. Byl přesvědčen, že mu Marie dopomůže ke královské koruně, na kterou měl rodové právo.⁷⁷ Marie však váhala nad sňatkem s tímto mužem, protože Maitland a ostatní ji varovali, že nemá potřebné vladařské dovednosti. Její povrchní zájem o anglického šlechtice Darnleye se změnil

⁷⁵ KENDALL, s. 78–79.

⁷⁶ JENKINS, s. 110.

⁷⁷ FRASER, s. 217.

poté, co vážně onemocněl a ona se ujala péče o něj. Následovalo vyslání Maitlanda do Londýna s pověřením, aby neprodleně obstaral souhlas anglické královny k jejímu sňatku s Darnleym. Královna tím však byla pobouřena, náhle se ocitl v pozici anglického následníka trůnu. Poslala mu proto dopis, aby se dostavil do Londýna, to však odmítl. Marie vyslala posly do Madridu, Paříže a Říma, aby obdržela od nich souhlas. Skotští lordi v čele s jejím nevlastním bratrem byli proti tomuto svazku. Královna si však stála za svou věcí a od lordů si vyžádala souhlas ke svazku, který nakonec získala. Anglická korunní rada prohlásila svatbu mezi Marií a jejím bratrancem Henrym za nebezpečnou pro stát a svou podporou se přidala k jejímu nevlastnímu bratrovi. Podpora však ustala poté, co Francie pohrozila Alžbětě ultimátem, aby se do skotských záležitostí nevměšovala. Když se Marie dozvěděla zprávu, že Francie se zamýšleným svazkem souhlasí, dodalo ji to sílu. Není sebemenších pochyb, že ať už si to sama uvědomovala či nikoliv, její city vůči Henrymu měly veskrze fyzický charakter. To lze snadno vysvětlit náhlým vzplanutím dlouho zadržovaných tužeb, potlačených v důsledku neuspokojivého prvního manželství, které v ní vzbudilo jen málo fyzických citů. Svatba proběhla 29. července 1565.⁷⁸

5.2 Osobnost Henryho Darnleyho

Henry Stuart byl druhým synem z osmi dětí, které se narodily hraběti a hraběnce z Lennoxu. Jméno získal po svém kmotrovi Jindřichu VIII. Lord Darnley byl zdvořilostním titulem v Anglii, který nesl nejstarší syn hraběte Lennox. Ze všech dětí narozených Lennoxům pouze dvě přežily dětství, a to Henry a Charles. Proto byl Henry zvláště opečovávaným. Rodiče do něj vložili své ambice ohledně dynastických nároků.⁷⁹ Dostalo se mu renesančního vzdělání vhodného panovníků, díky čemuž z něho vyrostl velmi ambiciózní muž, který věřil, že je předurčen anglické a skotské koruně. Další z jeho předností byl jeho vzhled. Francouzský velvyslanec o něm prohlásil, že „*není možné vidět krásnějšího prince*“⁸⁰, zatímco anglický vyslanec ho označil za „*nejhezčího muže naší*

⁷⁸ WORMALD, s. 156.

⁷⁹ BINGHAM, Caroline, *Darnley: A Life of Henry Stuart, Lord Darnley Consort of Mary Q. of Scots*, London 1997, s. 39–52.

⁸⁰ WEIR, *Mary Queen of Scots*, s. 56.

doby⁸¹. Autorka Weirová ve svém díle zaznamenala Mariin postoj k sňatku s Henrym Darnleym: „Maitland věřil, že si Marie vybrala Darnleyho, aby zahnal Alžbětu do úzkých. Sama Marie však v tomto sňatku spatřovala politické důvody, které ji utvrzovaly v tom názoru, že by si ho měla vzít. Především by se tím sjednotily nároky na anglický a skotský trůn, což mohlo posílit její postavení a postavení všech jejich dětí, které by z manželství vzešly. Druhý důvod byl ten, že stejně jako ona byl i on katolíkem, což mohlo posílit vztahy s Francií, Španělskem a papežem. Třetím důvodem bylo to, že spoléhala na Darnleyho pomoc v prosazení svrchované moci, která jí náležela. Neuvědomila si však, jaké nepřátelství toto manželství vyvolá. Zejména u jejího nevlastního bratra hraběte Moraye a protestanských šlechticů. [...]“⁸²

Henry vynikal nejen ve sportu, ale také ve všech tradičních aristokratických dovednostech. Byl to nadaný hráč na loutnu, dobrý tanečník, básník a zkušený sportovec v šermu a jezdectví. Měl jisté kouzlo, dobře se vyznal ve dvorním chování. Jeho zdvořilost a dobrý vzhled vždy příznivě zapůsobily na ty, kteří se s ním setkali. Pod svým výborným dvorním chováním skrýval však svou rozmazlenost, divokost, nevrlost, nedospělost, marnivost a mnohdy i hrubé chování. Přes všechno to pečlivé vzdělání postrádal jakoukoliv inteligenci a zdravý úsudek. Byl nespolehlivý a nestabilní, s násilnickým temperamentem. Shromažďoval kolem sebe převážně mladé muže, kteří na něj měli špatný vliv. Byl často opilý a následkem toho se stával promiskuitním. Rád ubližoval těm, o kterých věděl, že se mu neodvážjí postavit. Jeho chování bylo gestem typicky rozmazleného a mstivého člověka. Brzy se stal středem všeobecného pohrdání, ke kterému se přidali i ti, kteří byli zpočátku na jeho straně. Úměrně s Mariiny city rostla také Darnleyova pýcha.⁸³

Lze říci, že „[...] Mariina slabost pro Darnleye mohla být podpořena selháním jejich manželských plánů, protože Darnley alespoň nabídl možné partnerství. Mohl být ve skutečnosti ideálním manželem, kdyby neměl tak slabou povahu“.⁸⁴ S jistotou lze tvrdit, že zpočátku okouzlená Marie velice záhy poznala skutečnou tvář svého manžela.

⁸¹ Tamtéž, s. 57.

⁸² WEIR, Mary, *Queen of Scots*, s. 71–72.

⁸³ FRASER, s. 220–227.

⁸⁴ BINGHAM, s. 8.

Povýšený a hrdý s myslí, která se dala snadno ovládnout, stál u krutého činu, který následoval.

5.3 Vražda Davida Rizzia

Neúnosné chování Henryho Darnleye přispělo k tomu, že sňatkem zklamaná královna hledala útěchu ve společnosti. Roku 1561 přijala italského dvořana Davida Rizzia, který poté získal vlivné postavení na jejím dvoře. Často se na něj obracela v otázkách vlády. Byl inteligentním mladým mužem, který nabídl program náboženské snášenlivosti a přátelství s předními mocnostmi v zahraničí.⁸⁵ Měl dobrý vkus a překypoval sebevědomím. Jeho smysl pro zábavu, šarm a cit mu pomohly k tomu, aby se dostal na vrchol. Jeho přístup i slovo u královny se mnohým nelíbilo. Představa, že Ital jako on má u královny přední místo, vyvolávala u mnohých odpor. Královna a její ministr si brzy vytvořili mocné nepřátele z řad protestantských lordů, kteří se zajímali jen o to, aby ochránili svou nově vzniklou víru. Historička Jenny Wormald o Rizzim píše: „*Marie plně důvěřovala tomuto muži, který byl podle ní schopnější v řešení státních záležitostí více než její manžel. Rizzio byl ve Skotsku již od roku 1561. Nejdříve působil jako její hudebník a od roku 1564 jako její státní tajemník. Poprvé když přišel Henry Darnley do Skotska tak to byl právě Rizzio, který ho podporoval a navrhl ho královně jako možného kandidáta pro její manželství [...]*“⁸⁶

Vývoj událostí naučil Marii nedůvěřovat šlechtě. Nedávná vzpoura, kterou vyvolala šlechta v čele s jejím nevlastním bratrem Jamesem, ji přesvědčila o tom, že se může spolehnout pouze na skotský lid, u kterého si získala značnou podporu. Přirozeně se tedy stále více spoléhala na ty, co za sebou neměli skotskou půdu a mocné klany, které řešily rodové sváry, jež by určovaly jejich jednání. V Mariiných službách se tedy objevovali mnohdy lidé nízkého původu. Šlechta toto počínání odsuzovala, protože se cítila být odstrčená ze středu dění, ve kterém se držela takovou dobu.⁸⁷

Královna neměla problémy pouze se skotskou šlechtou, také její vztah s manželem byl silně napjatý. Darnley vyznával katolickou víru a konal činy, které

⁸⁵ TWEEDIE, David, *David Rizzio and Mary Queen of Scots Murder at Holyrood*, Stroud 2006, s. 1.

⁸⁶ WORMALD, s. 161–162.

⁸⁷ FRASER, s. 234.

ohrožovaly náboženský kompromis, na kterém Marie velmi tvrdě pracovala. Bojoval za katolickou věc pouze proto, že věděl, že mu mohla zajistit mezinárodní prestiž. Tím však narušil veškerou rovnováhu, o kterou se Marie snažila. Nemohla již své činy usilovně bránit zejména proto, že byla těhotná. Snažila se však vyřadit manžela z královských záležitostí. Darnley ztrátu přízně nesl těžce a snažil se ji získat zpět. Neustále ji obtěžoval, aby byl opět jmenován králem Skotů. Nechtěl být pouze královniným manželem. Autor Guerdan o tom píše: „[...] Jeho otec Lennox, který byl stejně domýšlivý jako jeho syn, chtěl získat skotský trůn. Když se jeho syn stal králem, tak chtěl, aby měl i manželskou korunu. Kdyby ji Darnelymu parlament propůjčil, nebyla by již jeho moc odvozená od moci královny, ale byl by jí rovný a nebyl by na ní závislý. Darnley pod tlakem svého otce tuto manželskou korunu požadoval. Chtěl po ní, aby vyzvala stavy k tomu, aby mu uznaly stejné pravomoci, jaké měla ona. To byl zlom, kdy si královna uvědomila, že tento sňatek nebyl tak výhodným jak se domnívala [...].”⁸⁸

Neshody mezi Marií a Darnleym neznamenal pro královnu pouze zklamání v osobním životě, ale i obrovskou hrozbu, kterou využili její nepřátelé z řad skotské šlechty. Na jejich straně se Darnley mohl stát silným spojencem.⁸⁹ Bylo mu naznačeno, že jeho žena je milenkou Itala a jeho moc je oslabena. V někom, kdo měl tak domýšlivou povahu jako Darnley, nebylo obtížné vzbudit žárlivost. Marie, která si byla vědoma své nevinosti, to celé zhoršovala tím, že Rizzio byl neustálým společníkem v jejích komnatách. Stavěla se proti jakémukoliv obvinění. Mariina neústupnost dala podnět ke vzniku spiknutí, jež si stanovilo za cíl obnovit moc skotské šlechty a zajistit manželskou korunu Darnelymu.

V březnu roku 1566 pořádala královna ve svých komnatách v Holyroodu malou večerní hostinu. V pokoji byli královniny nejbližší, mezi nimi i samotný David Rizzio. Královniny apartmány se skládaly z audienční síně, královniny ložnice a malého kabinetu.⁹⁰ Darnley měl podobné složení komnat v patře pod královniným patrem. Hlavní schodiště spojovalo jejich patra a vedlo do audienční síně, soukromé schodiště potom spojovalo královo ložnici s královninou. V průběhu večere vešel soukromým

⁸⁸ GUERDAN, s. 122–123.

⁸⁹ WORMALD, s. 163.

⁹⁰ FRASER, s. 250–251.

schodištěm Darnley a za ním lord Rutheven. Historik David Tweed celou událost popsal takto: „*Rutheven dramaticky ukázal na Rizzia a požadoval, aby mu ho královna vydala. Přičemž královna odmítla a zeptala se Ruthevena z jakého důvodu by měl být vydán? Rutheven ji odpověděl, že ji připravil o čest, a že si netroufá dále zabíhat do podrobností. Dále, že připravil jejího manžela o korunu, kterou mu tolik slibovala, kromě dalších jiných věcí [...]* Během Ruthevenova dlouhého proslovu ohledně Rizziových zločinů byli všichni okolo v nehybném očekávání.“⁹¹ Dále historik uvedl: „*Pak se skupinka náhle vzbourila. Všichni současně vstali. Rizzio oběhl stůl a schoval se za královniny šaty, aby ho ochránila. Creich (druhý tajemník) a Erskine (královský podkoní) vytasili dýky, aby královnu ochránili. Ruthven řekl Darnleyemu „Sire! Vezměte svou ženu k sobě!“, poté vytasil svoji dýku a křikl na Creicha a Erskina, „Nevztahujte dýky proti mně!“ V tuto chvíli tam vtrhli ostatní spiklenci a pospíchali směrem k Rizziovi, přitom otočili stolem. Rutheven strčil královnu do Darnleyho náruče, ten ji držel pevně v náručí, Rizzio byl od ní odtrhnut, pevně se přitom za každou cenu držel její sukně a celou dobu v italštině volal „Spravedlnost! Spravedlnost, Madame! Zachraňte můj život! Zachraňte můj život!“ Rizzio byl odvečen z místnosti, a v obklopení dychtivých mužů a jejich dýk byl ubodán k smrti ve vedlejší místnosti.“⁹² Při pozdějším ohledání jeho těla bylo nalezeno padesát bodných ran.⁹³ Po tomto činu byla královna uvězněna ve své ložnici. Mariino svědectví popisuje Antonia Fraser: „[...] *Královna byla přesvědčena, že během střetu v jídelně byl ohrožen i její život, a že se Darnley pokusil připravit o život ji i její nenarozené dítě. [...]*“⁹⁴ Motivů k této vraždě bylo hned několik. Darnleyho žárlivost a jeho ambice, protestanti pobouření italskou nadvládou nebo Angličané, kteří ho chtěli odklidit. Prokazatelně největší prospěch z tohoto činu měli však protestanští lordi. Vražda silně ovlivnila Marii, která svou nenávist poté směřovala na ty, jež kdysi pozvedla, a kteří ji zradili. Brzy se v této situaci ocitl i Darnley.*

⁹¹ TWEEDIE, s. 136.

⁹² TWEEDIE, s. 136.

⁹³ ZWEIG, s. 122.

⁹⁴ FRASER, s.248.

5.4 Rozpad manželství Marie a Henryho Darnleye

Rizzio byl pro Marii jedním z těch, na které se mohla spolehnout. Měla ráda jeho společnost a jeho konverzace. Italova přítomnost ji zřejmě připomínala bezstarostné dětství, strávené ve Francii. Často s ním také řešila politické záležitosti, čímž mu umožnila důvěrný kontakt, což nevyhnutelně vyvolávalo pomluvy a spekulace. To mu také vyneslo rozsudek. Rutheven se snažil svalit veškerou vinu z vraždy na Darnleyho, koneckonců byl slabou osobností, která se dala snadno ovládnout. Skutečnost, že se vražda uskutečnila přímo v přítomnosti královny, která byla v šestém měsíci těhotenství, ukazuje nejen na snahu zbavit se Rizzia, ale i samotné královny.⁹⁵

Je zřejmé, že Marie přemýšlela, jak potrestat viníky. Povolala Darnleyho, který náhle žádal o odpuštění. Bylo mu vyhrožováno lordy, že pokud nebude plnit jejich příkazy, bude uvězněn. Vzhledem k vývoji událostí se tedy raději svěřil pod Mariinu ochranu, neboť se obával, že bude další na seznamu obětí vražedného spiknutí lordů. Marie nehodlala prominout brutální vraždu svého tajemníka. Přemluvila Darnleyho, aby s ní utekl z Holyroodu, kde ji lordi věznili. Domluvila se se svým věrným spojencem Bothwellem a odjela na hrad Dunbar. Pro ženu v šestém měsíci těhotenství to byl velmi vyčerpávající výkon. Pomocí své vlastní rozhodnosti změnila téměř bezvýchodnou situaci ve vítězství.⁹⁶

Marie potřebovala legitimního otce pro své nenarozené dítě, z tohoto důvodu pravděpodobně dovolila manželovi, aby s ní zůstal. Těhotenství bylo již u konce a ona porodila syna, který dostal jméno Jakub. Přáním Marie samozřejmě bylo, aby se její syn stal také následníkem anglického trůnu.⁹⁷ Požádala tedy Alžbětu, aby se stala jeho kmotrou. Když se vše dozvěděl Darnley, dostal záchvat vzteku, protože on nikdy Alžbětou za krále uznán nebyl. Jeho touha po koruně a trůnu převažovala nad hrdostí, že se stal otcem. Zajisté byl s královnou jen pro své vlastní ambice. Marie měla oprávněný strach o svého syna a ji samotnou. Svěřila tedy sebe i Jakuba pod ochranu Bothwella, kterému důvěřovala a hledala způsoby, jak uniknout ze svazku s Darnleyem. Nejschůdnější variantou se zdálo obvinít manžela z velezrady, pokud by se prokázalo, že

⁹⁵ RUTHEVEN, Patrick, *The Murder of David Rizzio*, Edinburgh 1890, s. 13–26.

⁹⁶ GUY, s. 254–259.

⁹⁷ JUREWITZ-FREISCHMIDTOVÁ, s. 316–317.

se snažil ji a Rizzia zavraždit. Bylo však nemožné takto obvinít krále. Nabízela se tedy otázka rozvodu, ke které se Marie přikláněla. Bohužel zde bylo riziko, že tím ohrozí legitimitu svého syna.⁹⁸ Vyřešením složité situace byli pověřeni lordi.

Mezitím se Darnley ocitl ve složité situaci, vzhledem ke své nemoci se již definitivně přestal účastnit státních záležitostí. Není s jistotou prokázáno, jakou nemocí trpěl. Vzhledem k jeho způsobu života se nedá vyloučit ani syfilis.⁹⁹ Marie již neměla žádný důvod udržovat manželský svazek. I přesto, že byl Darnley nemocný, stále spolu se svým otcem vymýšlel způsob, jak se zmocnit trůnu. Královna si uvědomovala, že jejímu synovi hrozí nebezpečí, a tak ho raději ze Stirlingu přemístila na hrad v Edinburghu, zatímco manžela se snažila mít stále pod kontrolou. Místem jeho pobytu byl zvolen Kirk o' Field, kde se o něj i nadále starala.¹⁰⁰ Darnley, ať byl jakkoliv egoistický a posedlý svými ambicemi, si zjevně začal uvědomovat své chyby. Královna však vůči němu byla natolik nedůvěřivá, že by ho již za svého manžela nepřijala. Marie ho navštívila ještě před tím, než se měla zúčastnit svatby jejího ceremoniáře a komorné.

Namítalo se, že bylo nemožné, aby Marie o spiknutí proti Darnleymu nevěděla. Jako důvod se uvedlo, že o tom plánu vědělo mnoho lidí. Jenže ještě více lidí bylo zapleteno do vraždy Davida Rizzia a Marie, Bothwell a jiní si toho do poslední chvíle nevšimli. V tomto případě se chystala vražda krále, spiklenci tak měli ještě silnější důvody, aby vše udrželi v tajnosti. Spiknutí za účelem zabít Darnleye bylo organizováno Maitlandem a Morayem. Jejich cílem bylo zbavit Skotsko nepřijemného katolického vlivu. Doufali, že do akce zapletou i nepřítelé Bothwella. Jakmile by Darnley a Bothwell byli z cesty, Moray a Maitland by se opět mohli vrátit k jejich bývalé politické hodnosti.¹⁰¹

Vražda Darnleye byla pečlivě naplánovaná. Hlavními aktéry se stali Bothwellovi muži, kteří byli následně obviněni. Události se účastnil i Bothwell, který se jel do Kirku přesvědčit, zda vše proběhne podle plánu. Před samotným výbuchem se však vrátil do Holyroodu. Jako správce Edinburghu nemohl dopustit, aby se v Kirk o' Fieldu pohyboval

⁹⁸ LAING, Malcolm, *The History of Scotland (vol. 1, 1819), from Union of the Crowns to the Union of the Kingdoms*, London 1819, s. 35–37.

⁹⁹ FRASER, s. 280.

¹⁰⁰ ROBERTSON, s. 399.

¹⁰¹ WEIR, *Mary Queen of Scots*, s. 294.

déle, než bylo nutné. Zůstal zde Archibald Douglas a jeho muži, aby připravili střelný prach a ujistili se, že Darnley před výbuchem neuteče. Darnley, probuzený podezřelými zvuky, způsobenými pravděpodobně vrahy a ozbrojenými muži kolem domu, nabyl přesvědčení, že je v nebezpečí. Zpanikařil a probudil svého sluhu Taylora. Prosil ho, aby mu pomohl utéct z domu. Společně pomocí lana a židle vylezli z okna, které vedlo na Floddenskou ulici a spouštěli se dolů vedeni pudem sebezáchovy. Je možné, že se Darnley při skoku z okna zranil. Což by vysvětlovalo jeho vnitřní zranění. Další možností je, že byli výbuchem odhozeni a následně uškrceni. Existuje mnoho názorů na jeho vraždu. Patrně zraněný Darnley utíkal spolu se svým sluhou do sadu, kde ho zadrželi Douglasovi muži. Když zjistil, že jejich záměrem je jeho smrt, prosil o milost. Ti však rozhodně nechtěli udělovat milost. Není známo, čím byli Darnley a Taylor udušeni. Vyšetřování bylo odsunuto stranou. Do věci bylo zapleteno příliš mnoho lidí.¹⁰²

Většina z těch, kteří se do vražedného činu zapojili, byla násilně usmrcena nebo zemřela. Pouze hlavní vrah Archibald Douglas nebyl potrestán. Z důvodu mnoha nejasností se spousta historiků přiklonila k Mariině nevinně. Většina důkazů byla nepodložená, až na korespondenci, která se označuje jako Casket letters.¹⁰³ V těchto dopisech se měla panovnice domlouvat se svým „milencem“ Bothwellem na vraždě jejího manžela. Neexistují však žádné důkazy o jejím cizoložství s Bothwellem a podílu na vraždě. Podezřelé bylo, že se Marie nechtěla zodpovídat lordům, což plynulo z jejího přesvědčení, že je odpovědná pouze sobě rovné, Alžbětě. Procesy, které se konaly poté, co zemřel Darnley, sloužily pouze k politickým účelům, ne ke spravedlnosti. Téměř všechny důkazy proti Marii pocházely od jejich nepřátel a předložily se dávno po vraždě. Kvůli značným nesrovnalostem je zřejmé, že jde o úmyslný padělek. Muži, kteří byli za tento důkaz zodpovědní, byli zejména - James Moray, William Maitland, James Morton a James Balfour. Byli nuceni ospravedlnit kroky, které podnikli proti své královně, a zajistit zachování jejich bezpečnosti a vlastní moci. Aby odvrátili vlastní podezření, obvinili Bothwella a Marii. Autorka Freischmidtová píše „*způsob, jakým nenávislná kampaň probíhá, ukazuje, že nejde o spontánní projev nespokojenosti obyvatel Edinburghu. Je v tom systém – nejprve má být zničen Bothwell a po něm královna.*

¹⁰² MAHON, Reginald Henry, *The Tragedy of Kirk O' Field*, Cambridge 2014, s. 197.

¹⁰³ MACROBERT, A. E., *Mary Queen of Scots and the Casket Letters*, London 2002, s. 10.

*Otázkou nadále zůstává, kdo skutečně za tímto komplotem stojí. Názorů je několik. Pravděpodobné však je, že za tím stál Moray, který chtěl Marii zdiskreditovat, aby jí nakonec nezbylo nic jiného než abdikovat ve prospěch syna, což by znamenalo, že by byl Moray třináct let regentem [...]*¹⁰⁴

5.5 Sňatek Marie a Bothwella

James Hepburn, hrabě z Bothwellu, byl protestantským šlechticem. Jeho otec Patric Hepburn, hrabě z Bothwellu, se mj. ucházel o ruku Marie de Guise, matky Marie Stuartovny. Matkou Jamese Hepburna byla Agnes Sinclairová. Ta patřila k nejváženějším klanům ve Skotsku. Po smrti svého otce získal poměrně mladý James titul hraběte z Bothwellu. Tím na něj přešlo i rodinné sídlo, hrad Crichton. Dále také zdědil funkci admirála, byl správcem měst Bermick, Hadinggton a Edinburgh. Podporoval katoličku Marii de Guise a pomáhal ji chránit královský majetek proti ostatním protestantským lordům.¹⁰⁵ Než matka regentka zemřela, pověřila Bothwella, aby dohlédl na návrat její dcery do Skotska. Poprvé se s Marií setkal ve Francii roku 1560, aby jí oznámil, že její matka zemřela. Marii Stuartovně bylo 18 let a byla z ní vdova.¹⁰⁶ Hrabě Bothwell byl o osm let starší než Marie. Jeho osobnost byla velmi silná. Byl lordem na skotských hranicích, což bylo místo neklidné a nebezpečné. Docházelo zde často k rodinným sporům a střetům s Anglií. Při Mariině cestě do Skotska v roce 1561 byl Bothwell jmenován lordem admirálem Skotska a hrabětem z Orknejí. Marie potřebovala kolem sebe mít někoho spolehlivého. Někoho, s kým se bude moci poradit, když kolem sebe měla pouze lordy, kteří proti ní neustále nasazovali. To byl jeden z rozdílů mezi ní a její sestřenicí Alžbětou, obklopenou lidmi, na které se mohla spolehnout, jako např. Lord Cecil nebo Francis Walshingham.¹⁰⁷ Marie takové štěstí neměla. Jediným loajálním mužem byl právě James Hepburn, hrabě Bothwell, který se ukázal jako dobrý služebník jejího dvora. V době, kdy se stala vražda jejího tajemníka Davida Rizzia, ji poskytl svou pomoc a své muže, aby jí chránil.¹⁰⁸

¹⁰⁴ JUREWITZ-FREISCHMIDTOVÁ, s. 336.

¹⁰⁵ DOUGLAS, David, *Life of James Hepburn: Earl of Bothwell*, Edinburgh 1880, s. 3–14.

¹⁰⁶ SCHIERN, Frederik, *Life of James Hepburn, Earl of Bothwell*, Edinburgh 1880, s. 3–23.

¹⁰⁷ MEYER, s. 564.

¹⁰⁸ HENDERSON, Thomas F., *Mary Queen of Scots a Biography vol. 2*, Cornell 1905, s. 385–447.

Bothwell jistě hrál roli ve vraždě Henryho Darnleye. Nepatřil mezi hlavní vrahy, ale jisté je, že dohlížel na umístění střelného prachu. Tento čin měl být řešen u soudu, jenže soud se obával jeho obrovské armády. To však nezastavilo Jamese Stewarta, hraběte Moraye a nevlastního bratra Marie Stuartovny. Vláda, kterou prosadil, pronásledovala Bothwella po celém království. Stíhání byli i jeho muži, kteří byli popraveni jako vrazi krále. Jejich přiznání vymámili mučením nebo jen hrozbou mučení. Marie byla přesvědčena o tom, že v tomto atentátu neměl zemřít jen její muž, ale i ona sama. Lid a dokonce i její rodina ve Francii si však její klid vysvětlovali jako přiznání viny na jeho smrti.¹⁰⁹

Poté, co se o smrti svého syna dozvěděl i jeho otec Lennox, byl i on silně přesvědčen, že za vším stojí zejména královna. Ta mu slíbila spravedlnost a nabídla mu, aby se zúčastnil vyšetřování. Sama oficiálně nenařídila proces s Bothwellem, ale umožnila ho na soukromou žádost. Lennox však z tohoto plánu odstoupil, protože měl jen pár stoupenců a v Edinburghu měl Bothwell stále větší počet mužů.¹¹⁰ V ulicích Edinburghu se objevily plakáty, které obviňovaly z královraždy Balfoura a Bothwella. Objevila se i karikatura, kde byla Marie znázorněna jako mořská panna a Bothwell jako prchající zajíc. V té době znamenala mořská panna prodejnou ženu. Ve chvíli, kdy se tyto zprávy donesly do ciziny, Kateřina Medicejská i Alžběta apelovaly na Marii, aby se ve vlastním zájmu postarala o důkladné vyšetření události. Ani jedna z nich nevěřila v zapojení Marie do vraždy, ale bylo jasné, že se musela zbavit jakéhokoliv podezření.¹¹¹ Marie žijící ve Skotsku zřejmě již věděla, kdo stál za činem vraždy. Nemohla ale obvinít skutečné vrahy, protože byly většinou z mocných klanů. Neustávající pomluvy Bothwella a Marii izolovaly od ostatních, což pomohlo jejich sblížení. V této situaci potřebovala silného spojence, kterým byl právě Bothwell.

Parlament z nedostatku důkazů nakonec potvrdil osvobozující rozsudek nad hrabětem Bothwellem a zároveň mu přidělil hrad Dunbar. Po této události svolal hrabě lordy ke slavnostní večeři, kde předložil svůj plán. Královna by se měla z důvodu bezpečnosti provdat, ženichem měl být on. Bezpochyby tím nesledoval pouze bezpečí

¹⁰⁹ GUY, s. 310.

¹¹⁰ WEIR, *Mary Queen of Scots*, s. 299–300.

¹¹¹ JUREWITZ-FREISCHMIDTOVÁ, s. 336–337.

královny, líbila se mu představa moci, kterou by doprovázel tento sňatek. Shromážděným lordům předal dokument, který je zavazoval k tomu, že s tímto záměrem budou souhlasit.¹¹² Bothwell se druhý den na to vydal za Marií, aby ji podal návrh žádosti o ruku. Dokument, který podepsali lordi, byl důležitým argumentem ve prospěch tohoto sňatku. Měl zajistit, že jejich manželství bude respektováno alespoň ve Skotsku. Marie si však uvědomila, že když bude s žádostí o ruku souhlasit, bude to znamenat očernění mezinárodní reputace, a tudíž odmítla. Maitland ji však varoval, že lordi již dále nebudou snášet chaos v zemi.¹¹³ Byl na ní vyvíjen nátlak. Královna se po cestě do Edinburghu rozhodla přenocovat v Linlithgowu, místě kde se narodila. Dle skotského historika Erica Melvina se právě na tomto místě měla tajně sejít se samotným Bothwellem, aby s ním vyřešila následující kroky. Ten jí sdělil, že situace v Edinburghu je pro ni příliš nebezpečná, a že jeho povinností je ji doprovodit na hrad Dunbar, kde by byla v bezpečí. O tom, co se za zdmi Dunbaru skutečně stalo, neexistuje žádné věrohodné svědectví. Marie v jednom dopise prohlásila, že byla znásilněna. To však mohlo být dost dobře účelovým prohlášením. Pravděpodobnější je, že ke sblížení došlo s oboustranným souhlasem. Nakonec se tedy Marie přiklonila ke sňatku se stále ještě ženatým Bothwellem. Vše bylo vyřešeno, když Bothwell obdržel od Anne Gordonové žádost o rozvod. Sňatek se tedy mohl uzavřít. Marie si uvědomovala, že na své straně potřebuje stoupence. Okruh jejích přívrženců byl nespolehlivý a nestálý, měnil se ze dne na den v závislosti zájmů klanů. Spojenectví bylo vrtkavé. Vybrala si ho tedy za manžela, aby přežila. V té chvíli se zdál být jediným mužem, který ji mohl pomoci. Jak uvedla autorka Fraserová: „[...] *svůj sňatek s Bothwellem až do konce života vždy spojovala se zájmy státu, a nikoliv s diktátem svého srdce.*“¹¹⁴

Následoval návrat z Dunbaru do Edinburghu. Královna ujišťovala obyvatele, že si Bothwella vybrala dobrovolně a ocenila jeho zásluhy o zemi. Nikdo již nemohl namítat a soudit Bothwella za únos a znásilnění. Byla vyhotovena manželská smlouva a obřad se uskutečnil v sále v Holyroodu. Tímto sňatkem však Marie ztratila veškerou zahraniční podporu, obzvláště ze strany Kateřiny Medicejské. I její sestřenice Alžběta byla více nakloněna Lennoxům, než k ní samotné. Nakonec to vyústilo do té míry, že Marie

¹¹² Tamtéž, s. 340.

¹¹³ JUREWITZ-FREISCHMIDTOVÁ, s. 341.

¹¹⁴ FRASER, s. 317.

povolala obyvatele do války proti lordům konfederace. Bothwell byl varován, že se ho chystají zajmout. Marie a Bothwell tedy utekli do Dunbaru, kde již čekali protivníci. Huntly se mezitím urputně snažil udržet Edinburgh pro královnu. Královna vyzvala všechny Skoty, kteří byli schopni boje, aby ji podpořili a bránili. Bohužel jich dorazil pouze malý počet. Stejný problém měli i lordi konfederace. Když se však Bothwell dozvěděl, že se blíží jejich jednotky z Edinburghu, vyrazil jim naproti a zaujal strategické postavení u Carberry Hill.¹¹⁵ Síly byly celkem vyrovnané. Povstalci přesto váhali s tím, aby zaútočili na svou královnu. Proto vyslali vyjednavače. Pokud by jim vydala Bothwella, mohla by být královnou. Ta to odmítla a poukázala na to, že s jejím sňatkem souhlasili. Poukazovala při tom na dokument, který podepsali. Navíc potvrdila, že s ním čeká dítě. Slova se ujal i Bothwell a nabídl duel, aby zabránil válce. Jeden takový muž se našel, který byl ochotný s ním bojovat. Královna však místo toho nabídla, aby mu lordi zaručili svobodný odchod, a ona se s nimi odebere do Edinburghu. Bothwell ji před nimi varoval, poukázal na to, že ji uvězní a jeho zabijí. To bylo také naposledy, kdy se viděli.¹¹⁶

Jak Bothwell naznačil, poté co se královna s lordy dostala do Edinburghu, byla uvězněna. On sám se odebral s malou skupinkou svých přívrženců zpět do Dunbaru. Lordi se snažili ji v poslední chvíli ujistit o tom, že Bothwell je tím zrádcem. Předložili ji průhledné důkazy, které však snadno prokoukla. V tu chvíli jim došlo, že Marie sebou nenechá manipulovat. Rozhodli se, že ji budou tedy dál držet v zajetí. Pokud by se chtěla zachránit, tak jediné tím, že se rozvede a dá souhlas ke korunovaci svého syna. Ani k jednomu nepřistoupila. Kvůli jejím přívržencům v Edinburghu bylo nutné vybrat pro její věznění jiné místo. Ideálním místem se stal hrad Loch Leven.¹¹⁷ Hrad uprostřed ostrova, ke kterému se dalo dostat pouze lodí. Navíc tam žila Morayho matka a několik jeho nevlastních sourozenců z klanů Douglasů. Žádní její spojenci. Tento hrad byl tedy ideálním místem pro střežení důležitých zajatců, u nichž hrozilo, že by se je někdo pokusil zachránit. Marie byla ubytována ve vlhké místnosti v přízemí. Byla na pokraji svých sil. Nevěděla, co se děje s jejími stoupenci a kde byl Bothwell. Ten se snažil shromáždit muže a vyburcovat Vysočinu, jenže jeho moc postupně slábla. On sám byl nucen stáhnout se

¹¹⁵ GUY, s. 331–351.

¹¹⁶ JUREWITZ-FREISCHMIDTOVÁ, s. 347–349.

¹¹⁷ DUNN, s. 309–314.

daleko na sever.¹¹⁸ Byl pronásledován. I Marii potkaly nepříjemné události. První z nich byl potrat dvojčat, která čekala s Bothwellem. Druhou věcí byla návštěva jejího nevlastního bratra, který ji donutil k tomu, aby se vzdala koruny ve prospěch jejího syna. To také nakonec udělala. Vzhledem k tomu, že ale ještě nemohl usednout na trůn, jeho regentem byl jmenován právě Moraye.¹¹⁹

Bothwellovi se mezitím podařilo utéci před pronásledováním do Skandinávie.¹²⁰ Marie se snažila obhájit, ovšem neúspěšně. Její stoupenci byli rozprášeni. Pokusila se tedy o útěk, v němž ji pomohl George Douglas, který se stal jejím přívržencem. Otázkou bylo, proč se nevydala na Dunbarton, odkud by se mohla dostat do Francie. Evidentně zde Marie ztratila důvěru Guisů a ani vnitropolitická situace ve Francii nebyla jednoduchá. Odvržená královna potřebovala jistotu. Chtěla sesadit regenta jednou provždy. V tom plně důvěřovala Alžbětě, která ji v tom měla pomoci. Konečně se tedy ocitla na anglickém území. Byla si natolik jistá podporou královny, že si neuvědomovala, do jaké situace se dostala.¹²¹

¹¹⁸ DOUGLAS, David, *Life of James Hepburn, Earl of Bothwell*, Edinburgh 1880, s. 287–299.

¹¹⁹ ROBERTSON, William, *The History of Scotland: vol. 2*, London 1840, s. 429–448.

¹²⁰ Tamtéž, s. 447.

¹²¹ WEIR, *Elizabeth I*, s. 487–491.

6. Poslední dny v Anglii

6.1 Odstoupení Marie a útěk do Anglie

Protesty proti Mariiným skutkům a její vládě se stupňovaly. Páni kongregace neschválili její svazek s Bothwellem. I do té doby věrní přívrženci Marie tento akt odsoudili a požadovali abdikaci. S úbytkem stoupenců ztratila Marie Stuartovna sílu se bránit.¹²² Dne 24. července 1567 byla formálně sesazena a nucena postoupit trůn ve prospěch svého jediného syna Jakuba.¹²³ O rok později došlo v Langside k jejímu poslednímu pokusu o získání koruny, což bylo neúspěšné.

Poražená a ponížená Marie utekla v květnu 1568 z jejího vězení na hradě Lochleven, ovládaného rodinou Douglasů a vydala se do Anglie, protože očekávala, že ji Alžběta vrátí na skotský trůn. Anglická vláda ji však odmítla podpořit, neboť byla pro ni velmi nebezpečnou. Byla dynastickou dědičkou anglického trůnu a jako katolička by zvrátila těžce získanou anglickou reformaci.¹²⁴

Dle autora Andrého Mauroise „*Marie zřejmě postrádala politickou mazanost, jakou disponovala Alžběta, a tak se stala v jejích rukou pouze politickou figurkou. Chování Alžběty spočívalo v tom, že viděla v Marii svou sokyni, která by ji mohla připravit o trůn a zaujmout tak její místo.*“¹²⁵

6.2 Vztah Marie a Alžběty

Alžběta se narodila 7. září 1533 jako druhá dcera anglického krále Jindřicha VIII. Nikdo nevěřil, že se stane královnou, neboť její otec nebyl oficiálně rozvedený se svou první manželkou Kateřinou Aragonskou, když se oženil s Alžbětinou matkou Annou Boleynovou.¹²⁶ Pouhé tři roky po narození Alžběty byla její matka popravena mj. proto, že nedala králi dědice trůnu. Jindřich VIII. se ještě několikrát oženil a po jeho smrti byla 15-letá Alžběta vychovávána u dvora jeho šesté manželky Kateřiny Parrové. Její výchova byla přísná. Projevovala velký zájem o politiku a filozofii a vzhledem k událostem usedla roku 1558 na trůn po svém bratrovi Eduardovi VI. a nevlastní sestře Marii. Žádné

¹²² DUNN, s. 298–309.

¹²³ Tamtéž, s. 314.

¹²⁴ LACEY, Robert, *Slavné příběhy anglických dějin*, Praha 2009, s. 401–402.

¹²⁵ MAUROIS, André, *Dějiny Anglie*, Jihlava 1995, s. 219.

¹²⁶ MEYER, Gerald J., *Tudorovci*, Český Těšín 2010, s. 199–204.

z Jindřichových dětí nemělo Alžbětiny schopnosti. Byla inteligentní, tvrdá, věděla stejně jako její otec, jak vydávat rozkazy a vítězit.¹²⁷

Zatímco Alžbětina sokyně Marie byla katolického vyznání, Alžběta byla na straně anglikánské protestantské církve, založené jejím otcem Jindřichem z důvodu rozvodu s Kateřinou Aragonskou. Římští katolíci však shledali Alžbětu nelegitimním potomkem bez nároku na trůn, protože považovali rozvod Jindřicha a Kateřiny za neplatný. V jejích očích byla právě Marie zákonnou královnou. Také Francie v čele s Jindřichem II. proklamovala roku 1558 Marii jako následnici anglického trůnu, neboť neuznala Alžbětu zákonnou dědičkou. Mnoho dalších katolických příznivců, stejně jako papež Pius V., žádalo katolíky v Anglii o podporu Marie.¹²⁸

Skotská královská rodina Stuartů a anglická královská rodina Tudorovců byli úzce propojeni. Z rodokmene obou královen je patrné, v jakém byly vzájemném příbuzeneckém svazku. Otec Alžběty, anglický král Jindřich VIII byl bratrem Markéty Tudorovny, babičky Marie Stuartovny. U krále Jindřicha VII. a Alžběty z Yorku měly obě královny společné rodové předky a tedy společné kořeny v rodokmenu. Sňatek Marie Stuartovny a Henryho Lorda Darnleye situaci ještě více zkomplikoval, neboť prvním manželem Marie Tudorovny byl Jakub IV., dědeček Marie Stuartovny a druhým manželem Archibald Douglas, hrabě Angus, dědeček Henryho Lorda Darnleye.¹²⁹ Marie se tedy právoplatně považovala za následnici anglického trůnu, a svého nároku se za žádné situace nevzdala.

Alžběta, přestože měla mnoho nabídek k sňatku, ihned na počátku svého panování upozornila, že zůstane neprovdanou, což bylo zcela nepředstavitelné.¹³⁰ Historici se rozcházejí ve svých názorech. Spekuluje se, jestli měla Alžběta problém se sexuálně sblížit s muži nebo chtěla zůstat nezávislou. Ve skutečnosti vedla Alžbětu k odmítní sňatku celá řada rozumných důvodů. Musela by se podřídít a veškerá moc by připadla na jejího potenciálního manžela. Na rozdíl od své sestřenice Alžběty neměla Marie rozhodně v plánu vládnout ve své zemi sama.¹³¹ Alžbětě konkurovala téměř ve všem. Měla silný

¹²⁷ MEYER, s. 407–484.

¹²⁸ LACEY, s. 401.

¹²⁹ DUNN, s. 18–19.

¹³⁰ WILLIAMS, Neville, *The Life and Times of Elizabeth I*, New York 1972, s. 12–52.

¹³¹ BORMAN, Tracy, *Tudorovci: Soukromý život proslulé britské dynastie*, Praha 2017, s. 333–345.

pokrevní nárok na anglický trůn. Byla katoličkou, čímž si získala mnoho příznivců v Anglii.¹³² Autorka Jane Dunn ve své knize popsala vztah Alžběty a Marie takto: „*Alžběta a Marie Stuartovna si byly odjakživa vědomy jedna druhé, svého příbuzenství i vztahů k anglické koruně. Jakožto sestřenice obě měli stejného předka, Jindřicha VII.: Alžběta byla jeho vnučka a Marie pravnučkou. Evropské královské rody představovaly malou skupinu privilegovaných lidí, vzájemně propojených manželskými svazky. Když se opět vynořilo téma anglického nástupnictví, Alžběta si pronikavě uvědomila, jak velice opodstatněné jsou nároky Marie Stuartovny na anglický trůn. S jistotou věděla, že pokud by smělo zůstat v platnosti zrušení supremačního zákona Jindřicha VIII., jež vyhlásila její sestra Marie I., pak by bylo nadále neplatné i manželství jejich rodičů a ona sama by mohla být odsunutá na okraj zájmu společnosti a vyděděna jako nemanželské dítě. Pro většinu katolíků Jindřichův sňatek s Annou Boleynovou beztak nikdy neplatil a Marie Stuartovna byla z právního i morálního hlediska další na řadě v nároku na anglický trůn. Kdyby spojila vládu nad Skotskem, Francií Anglií, zajistila by tím, že by Anglie nepřestala být součástí katolického křesťanského světa.*“¹³³

Alžběta se snažila provdat Marii Stuartovnu s Robertem Dudleym, hrabětem z Leicesteru. Byl to protestant a byl považován za favorita anglické královny. Marie byla velmi dobře obeznámena s řečmi, které o něm a Alžbětě kolovaly. Dokonce obdržela nabídku, že by všichni tři mohli žít na anglickém dvoře. Pravděpodobně to vše myslela jako urážku. Nejen, že Dudleyho odmítla jako potenciálního nápadníka, ale ještě k tomu nebyl v postavení, aby se vyrovnal skotské královně. Historička Tracy Borman o této situaci píše toto: „*Nejen, že byl Dudley jedním z odmítnutých nápadníků Alžběty, navíc i přesto, že získal titul hraběte z Leicesteru, stále ještě neměl dostatečně vysoké postavení na to, aby se stal choťem skotské královny [...].*“¹³⁴ Zpočátku to vypadalo, že zamýšlená urážka zabrala, ale nakonec i Marie přistoupila na Alžbětinu hru. Rok poté se však Marie přestala přetvařovat a jejího oblíbence odmítla, vzala si svého bratrance, Henryho Stewarta, lorda Darnleyho.¹³⁵

¹³² BORMAN, s. 342–343.

¹³³ DUNN, s. 33.

¹³⁴ BORMAN, s. 343.

¹³⁵ Tamtéž, s. 65–69.

Když už se nejslavnější neprovdaná panovnice, jakou Alžběta byla, nemohla zbavit kritiky jejího soukromého života, alespoň se obklopila nejspolehlivějšími muži anglického dvora.¹³⁶ Od svých dvořanů vyžadovala absolutní věrnost, jak politickou, tak citovou, a co se týče náklonosti, nestrpěla žádnou konkurencí. Stejně jako její otec Jindřich VIII. měla Alžběta nadání pro styk s veřejností. Rostoucí sebevědomí Alžběty jako ženy panovnice posílily dvě události. Jednou z nich byla zajisté porážka její sestřenice Marie. Poté, co se jí vydala na milost a udělala jednu z osudových chyb, Alžbětino sebevědomí narostlo. Vždy si dávala pozor, aby své osobní pohnutky před Marií ukryla. Skrývala je pod maskou přemrštěné náklonosti, avšak když ji Marie požádala, aby se setkaly, vždy se vymluvila. Nejspíš se obávala, že žárlivost, kterou k ní chovala, by byla oprávněná. Nevynechala žádnou příležitost, aby Marii neukázala, že je lepší než ona. Velmi se radovala, když Marie při dlouhém věznění v Anglii zestárla. Ovšem ani Alžbětu stárnutí neminulo. Přesto, že nebyla v takových podmínkách jako její sokyně, i na ní se stáří projevilo.¹³⁷

Je pravděpodobné, že Alžběta těžce nesla situaci, která jí potkala, když měla rozhodnout o osudu její sestřenice. Existovaly politické důvody, kvůli kterým Alžběta váhala. Španělský a francouzský král chtěli, aby byla Marie Stuartovna propuštěna. Tato záležitost byla pro Alžbětu riskantní. Hrozilo, že se dostane Anglie do války s těmito mocnostmi. Byla to ta největší krize za dob jejího panování.¹³⁸ Na nátlak svých poradců musela přistoupit k radikálnímu řešení a nechat Marii popravit. Netrvalo dlouho a Alžbětiny nepřátelé začali plánovat, že Mariinu smrt pomstí. Hlavním aktérem byl Filip II., španělský král. Filipova nenávislná kampaň však neprobíhala jen na úrovni slov, vyslal do Anglie obrovské námořní loďstvo. To ale skončilo vítězstvím Anglie.¹³⁹ Tím tato země získala za Alžbětina života status symbolu a stala se klíčovým momentem jejího období.

Ke konci života měla Alžběta pouze málo svých věrných dvořanů. Všichni umírali a ona zůstala prakticky sama.¹⁴⁰ Její obličej byl pokryt jizvami, po 40 let

¹³⁶ HAIGH, Christopher, *Elizabeth I*, London 1988, s. 9–11.

¹³⁷ Tamtéž, s. 411–412.

¹³⁸ MACCAFFREY, Wallace, *Elizabeth I*, Cornwall 1993, s. 350.

¹³⁹ ADAMS, Simon, *Elizabeth I*, London 2014, s. 46–53.

¹⁴⁰ GRISTWOOD, Sarah, *Elizabeth and Leicester*, London 2007, s. 336–338.

neopustila komnaty, aniž by neměla na tváři, krku a hrudi vrstvu tehdy ceněného makeupu, sestávajícího ze směsi olova a octa, známého jako olověná běloba. Dokonce i malíři, kteří používali olovo při malbách na zeď, často padli za oběť této otravě. Je s podivem, že Alžběta zůstávala pod nánosem této toxické směsi tak dlouho vitální.¹⁴¹ Cítila se stále více osamělá, byla z ní stará zesláblá žena, která nakonec roku 1603 ve věku 70- ti let zemřela. Autor Neville William uvádí: „ [...] *Nikdy předtím nebyla v historii taková obecná bolest, nikdy předtím si lidé, čas nebo stát tak hluboce nestěžovali na smrt svého panovníka.* “¹⁴²

Je příhodné uvést, že smrt Alžběty I. znamenala něco víc než jen konec tudorovské dynastie.¹⁴³ Alžbětinou smrtí přešel její trůn na Jakuba VI., syna Marie Stuartovny, který se tak stal králem Anglie a Skotska a zapříčinil změnu dynastie a moci. Alžběta svému nástupci předala sjednocený, mocný a národně vědomý stát. V Jakubovi, synovi Marie Stuartovny, noví angličtí poddaní po téměř půlstoletí vlády královen očekávali nástup nového krále z dynastie Tudorovců. Jakub jim však přinesl zklamání. Především puritáni byli s tímto vladařem nespokojeni, protože očekávali, že do Anglie přenesou některé radikální myšlenky skotské reformované církve, zklamal i katolíky, kteří očekávali shovívavější zacházení. Po dobu své vlády se často kvůli svým neustálým finančním požadavkům dostával do konfliktu s parlamentem. Daleko větší úspěchy měl v zahraničí, kdy ukončil dlouhodobou válku se Španělskem.¹⁴⁴

6.3 Uvěznění Marie Stuartovny v Anglii a kazetové listy

S jistotou lze tvrdit, že nikdo nečekal, že se Marie objeví v Anglii. Byla to katolička, která měla nárok na anglický trůn a do Anglie utekla před vlastními lidmi. Nastal obrovský diplomatický problém. Alžběta byla v ošemetné situaci. Byla to protestantka, která nyní měla ve své zemi katoličku. Spousta lidí v Anglii byla katolického vyznání a pravou královnou tak pro ně byla Marie.¹⁴⁵ Autor Neville William napsal důvod, proč Alžběta uvěznila Marii v Anglii: „ [...] *Vrátit Marii do Skotska jako vězně by znamenalo neomylné*

¹⁴¹ BORMAN, s. 433.

¹⁴² WILLIAM, s. 112.

¹⁴³ GREENBLATT, Miriam, *Elizabeth I and Tudor England*, New York 2001, s. 54–55.

¹⁴⁴ BORMAN, s. 448.

¹⁴⁵ STARKEY, David, *Elizabeth: The Struggle for the Throne*, New York 2000, s. 319.

porušení víry, stejně jako vyslání anglické armády do Skotska, aby potlačila moc regenta Moraye. To by znamenalo porušení Edinburghské smlouvy z roku 1560. V úvahu nepřipadala ani Francie. Alžběta tam Marii nechtěla poslat, protože věděla, že Francouzi považují za právoplatnou anglickou královnu Marii. Jediné řešení spatřovala v tom, že bude držet Marii pod dohledem v Anglii, a až se prokáže její nevinna ohledně vraždy Dranley bude jí umožněn soud. Nikdo nečekal, že bude Marie v Anglii uvězněna na 19 let [...].“¹⁴⁶

Alžběta nenabídla tedy Marii svou podporu, jak očekávala, ale udělila ji domácí vězení. Nemohla však Marii v Anglii zadržovat bezdůvodně. Pod záminkou očištění jejího jména ji přesvědčila, aby souhlasila s prošetřením okolností kolem smrti lorda Darnleyho. V období mezi říjnem 1568 a lednem 1569 nařídila vyšetřování celé události. Předvolání svědkové z řad skotské šlechty nevnese do případu žádné světlo, což je pochopitelné, neboť oni sami se na případu podíleli. Verdikt soudu zněl, že nebyly shledány dostatečné důkazy k obvinění. Od té doby byla Marie vězněna. Zpočátku měla vlastní dvůr, její věznění probíhalo v panství na hradě Carlise, kde měla vše, co potřebovala. Během měsíců, co zde pobývala, napsala Alžbětě mnoho dopisů. Alžběta však zůstávala neoblomná, neboť si uvědomovala, jaké nebezpečí katolička Marie představovala. Alžběta o Marii hodně přemýšlela. Nevěděla, jaké vydat rozhodnutí. Marie přijela do Anglie dobrovolně a v dopisech ji ujišťovala, že přijela, aby požádala Anglii o pomoc.¹⁴⁷

Mezitím si regent Morray ve Skotsku uvědomoval, že bez pomoci anglického ministra Cecila se neobejde. Není pochyb o tom, že anglický ministr William Cecil upřednostňoval lorda Jamese jako protestantskou hlavu státu před kaloličkou Marií. Navzdory všemu rostl ve Skotsku počet královniných stoupenců. Alžběta Marii sdělila, že se s ní nemůže sejít, dokud se neprokáže její nevina v Darnleyově případu. To Marii pobouřilo. Utekla do Anglie, aby získala pomoc, a ne aby se zde obhajovala. Ze všech stran byl na ní vyvíjen nátlak, aby souhlasila s vyšetřováním. Nakonec tedy souhlasila, mezitím však skotští lordi jako žalobci v čele s regentem Morayem nabídli k procesu

¹⁴⁶ WILLIAMS, s. 87.

¹⁴⁷ WORMALD, s. 181–184.

takzvané „tajné dopisy“ známé také pod názvem Casket letters.¹⁴⁸ Nejvíce kladenou otázkou bylo a je, zda byla Marie zapletena do vraždy Darnleye. Neexistují žádné důkazy, pouze jmenované tajné listy. Je však mnoho pochybností, zda jsou pravdivé. Byly to dopisy psané ve francouzštině mezi Marií a Bothwellem a měly dokázat, že oba byli zapleteni do vraždy. Zajímavé je, že se krátce po procesu ztratily.¹⁴⁹ Jsou známy jen díky záznamu. Není jisté, kam se poděly. S největší pravděpodobností je zničil Jakub VI., když dovršil osmnácti let, aby zachránil reputaci své rodiny. Za těmito tajnými dopisy mohli stát lordi, kteří si uvědomovali, že bez hmatatelných důkazů může Marie obhájit svou nevinu. Měly tedy posloužit jako záminka „zbavit se královny“.¹⁵⁰

Alžbětin ministr William Cecil získal tyto dopisy do ruky, což změnilo situaci. Někteří ze spojenců v Anglii se od Marie odvrátili, a on mohl naplno zahájit proces bez jejího souhlasu. Když se dozvěděla, že probíhá soudní řízení v Hampton Courtu, namítla, že se ho chce zúčastnit a obhájit se. To jí bylo zamítnuto. Reagovala, že toto řízení neuzná za právoplatné, pokud nebude moci osobně mluvit s Alžbětou. Stála si na své nevině a odmítala jejich neuctivé jednání. Alžběta sice souhlasila s tím, že má pravdu, nelíbilo se jí, že se o královně jedná bez ní. Jenže když jí Marie napsala dopis, že se s ní touží setkat, odmítla. Nechtěla slyšet žádné její argumenty. Marii iritovalo její chování a najednou si uvědomila, že udělala chybu, když se rozhodla hledat pomoc v Anglii.¹⁵¹

Alžběta se snažila co nejdéle udržet Marii ve vězení. Byl tu někdo, jehož největším přáním bylo zbavit se skotské královny - William Cecil. Alžbětin nejlepší a nejvěrnější státník. Ten otevřeně nenáviděl Marii kvůli tomu, že byla katolička. Pro něj byli katolíci jednoznačnými nepřáteli. Udělal by vše pro to, aby se jí zbavil a tím ji zabránil, aby se stala panovnicí. Marie však navzdory všemu stále měla stoupence, kteří se snažili o její záchranu. Po dalším neúspěšném katolickém spiknutí ji nechal Cecil zpřísnit ochranu. Marie si stále neuvědomovala hrozící nebezpečí, psala Alžbětě dopisy a netušila, že Cecil mezitím plánuje proti ní komplot. Alžběta ji postupně omezovala svobodu pohybu, až se z ní stala vězenkyně, žijící v krutých podmínkách. Její věznění,

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 183–184.

¹⁴⁹ MACROBERT, s. 20.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 1–3.

¹⁵¹ GUY, s. 21.

kteře probíhalo v izolovaných hradech a vlhkých panských domech, trvalo 19 let.¹⁵² Od doby jejího zajetí v Carberry Hill, až do její popravy 8. února 1587, nebyla již nikdy svobodnou.¹⁵³

Mariin manžel, hrabě z Bothwellu na tom nebyl lépe. Po tom, co se jejich cesty rozdělily, se vydal na hrad Dunbarton. Plánoval cestu do Francie, aby vyhledal pomoc pro Marii a apeloval na francouzského krále Karla IX. Je znám dopis, ve kterém ho požádal o naléhavou pomoc pro Marii. Regent Moray ho předhonił. Poukázal na to, jaký je Bothwell zločinec, a pokud by mu byla poskytnuta pomoc, zničilo by to spojení mezi lordy a Francií. Karel IX. měl přemluvit dánského krále Frederika, aby mu vydal Bothwella k účasti u soudu v Edinburghu. Do Dánska se Bothwell dostal, neboť ho v Norsku chytila dánská armáda. Oba dva, jak Karel IX. tak Frederik, se rozhodli zachovat neutrálně.¹⁵⁴

Historička Freischmidtová píše: „[...] Bothwell byl dopraven do Kodaně, kde ho král Frederik držel v útulném vězení. Doufal totiž, že by mohl za svého zajatce dostat politický a třeba i finanční kapitál. Bothwell se tak mohl během svého volného vězení věnovat lovu a také psaní. Každopádně nabídl Frederikovi Orkneje a Shetlandy výměnou za několik válečných lodí s posádkou. Frederik chtěl však oficiální souhlas od vládců Skotska a to výměnou za Bothwella. Skotové však již o Bothwella nestáli, protože by v Edinburghu museli uspořádat soud. A to nechtěli. V roce 1573 si Frederik definitivně uvědomil, že z Bothwella žádný zisk mít nebude. Poslal ho tedy do nejtvrďšího vězení v Dragsholmu, státní věznice neustále omývané hlučným mořským příbojem. Drsné poměry v kobce mu znemožnili pohyb. To všechno připravilo Bothwella o rozum a nakonec 14. března 1578 umírá. [...]“¹⁵⁵

6.4 Walsinghamovo spiknutí proti Marii

Marie měla za svého věznění zpočátku štěstí na své žalářiňky, kteří ji umožňovali volnější pobyt. Vše se ale zhoršilo poté, co dostala nového žalářiňka sira Amyase Pauleta. Ten

¹⁵² DUNN, s. 342–381.

¹⁵³ WORMALD, s. 173.

¹⁵⁴ DOUGLAS, s. 373–388.

¹⁵⁵ JUREWITZ-FREISCHMIDTOVÁ, s. 376–377.

dostal za úkol Mariino zajetí změnit v nejpřísnější možné vězení.¹⁵⁶ Za vším stál její úhlavní nepřítel, William Cecil. Ten najal nejchytřejšího anglického špiona, sira Francise Walsinghama. Mariina izolace přesně zapadala do jeho plánu, jak se jí zbavit. Její zdraví se postupně více a více zhoršovalo. Na podmínky jejího uvěznění si stěžovali i francouzští velvyslanci, proto měla být přesunuta jinam. Tohoto přesunu chtěl využít i Walsingham. Jeho cílem v kampani proti Marii Stuartovně bylo ukázat ji ve špatném světle a hlavně předložit důkaz, že je nebezpečné nechávat ji naživu. Stačilo pouze zosnovat spiknutí ve prospěch skotské královny. Začal tedy spolu se svými agenty zaplétat Marii do komplotu známého jako Babingtonovo spiknutí, jehož cílem mělo být sesazení Alžběty a následné korunování Marie anglickou královnou.¹⁵⁷

Mariin syn Jakub oslavil osmnácté narozeniny, ve Skotsku vládl jako Jakub VI. Byl její poslední šancí, jak se dostat z vězení, byl však vychováván protestantskými lordy, kteří mu matku vyličili v nejhorším světle. Jako její jediný syn se od ní odvrátil, čímž ztratila šanci na svou záchranu.¹⁵⁸ Měla podlomené zdraví, byla slabá, unavená a izolovaná. Bezradná královna hledala útěchu v náboženství. Svou veškerou energii vložila do anglických katolíků, kteří chtěli sesadit protestantskou královnu. Možná právě proto se nechala zaplést do Babingtonova spiknutí. V červenci 1586 dostala dopis od katolických konspirátorů, které vedl Anthony Babington.¹⁵⁹ Věřil, že by Marii osvobodil. Chtěl provést povstání, které by dosadilo Marii na trůn. Také věřil, že se zbaví uzurpátora v podobě Alžběty. Zprávy byly úhledně zabalené a přenášeny v pivních sudech. Nikdo z nich však netušil, že bude sledován agenty a Walsinghamem. Ti čekali, až Marie udělá chybu a chtěli důkaz k jejímu souhlasu s Alžbětinou smrtí. Babington se v dopise zmínil o svržení královny. Marie se proti tomuto činu nepostavila, což bylo angličany považováno za zradu. Korespondence mezi Marií a jejími spiklenci byla odhalena a dešifrována, čímž si Marie podepsala vlastní rozsudek smrti. Zapletena do spiknutí, vedeného sirem Anthony Babingtonem, byla považována vinnou. Její spiklenci byli lapeni a popraveni.¹⁶⁰

¹⁵⁶ GUERDAN, s. 244.

¹⁵⁷ GUY, s.460–481.

¹⁵⁸ JUREWITZ-FREISCHMIDTOVÁ, s. 417.

¹⁵⁹ POLLEN, John Hungerford, *Mary Queen of Scots and the Babington Plot*, Edinburgh 1922, s.103–107.

¹⁶⁰ SOMERSET, Anne, *Elizabeth I*, London 1991, s. 424–433.

Jediným motivem Marie k účasti na spiknutí bylo její propuštění. Unavená a zklamaná neměla již žádné politické ambice. Ačkoliv byla uznána na konferenci ve Westminsteru vinnou, čekala na rozhodnutí Alžběty, která byla nervózní z veřejného mínění ve Skotsku a okolních zemích. Kdyby James ve Skotsku zaujal tvrdší postoj v otázce viny své matky, podařilo by se mu ji zachránit.¹⁶¹ Měl však své vlastní ambice. Ani Španělsko nechtělo již ohrozit své vztahy s Anglií tím, že by podpořilo Marii.

Rozhodnutím parlamentu v říjnu 1586 byl podepsán Mariin ortel. Alžběta byla pod silným tlakem, a i když si neuměla představit, že podepíše rozsudek druhé královně, tak přesně to nakonec udělala.¹⁶² Další čtyři měsíce trvalo, než konečně Alžběta rozhodnutí přijala. Nikdo ji nezbavil její povinnosti, rozsudek podepsala mezi hromadou dokumentů a docela klamavě tvrdila, že to udělala omylem.

6.5 Poprava

Ve středu 8. února 1587 ráno před svou popravou napsala Marie poslední dopis, adresovaný francouzskému králi Jindřichovi III., což byl bratr jejího prvního manžela Františka II. V dopise stálo: „*Sire, můj švagře, podle Boží vůle sem byla vržena do rukou královny, své sestřenice, v jejíž rukou jsem trpěla téměř dvacet let. Nakonec jsem byla odsouzena k smrti jí a jejími stavy. Požádala jsem o své doklady, které mi vzali, abych učinila poslední vůli, nic jsem však nezískala, ani možnost být pohřbena v mé Francii, kde jsem byla královnou, tvou sestrou a spojencem. Včera večer jsem byla obeznámena s tím, že mě dnes popraví jako zločince. Má poprava je stanovena na osm hodin ráno. Nemám bohužel čas, abych Vám plně vysvětlila všechno, co se stalo, ale pokud si vyslechnete mého lékaře a mé další věrné služebníky, tak se dozvíte celou pravdu, a to tu, že jsem nevinná jakéhokoliv zločinu. [...]*“¹⁶³

O několik hodin později byla tato římsko-katolická hrozba anglického trůnu obviněna z vlastizrady a následně popravena na hradě Fotheringay.¹⁶⁴ Ke své popravě oblékla tmavě červený šat mučednice. Když byla královna vyvedena k popravčímu

¹⁶¹ STEDALL, Robert, *The Survival of the Crown*, vol. 2, Exeter 2014, s. 150.

¹⁶² WEIR, *Elizabeth I*, s. 375–378.

¹⁶³ *The Last Letter of Mary Queen of Scots*. In: National library Scotland [online],[cit. 2020–04–07]. Dostupné z: <https://digital.nls.uk/mqs/index.html>.

¹⁶⁴ WORMALD, s. 173.

špalku, ani na okamžik její výraz nepolevil. Čekal jí však krutý osud. Tři rány byly zapotřebí k oddělení trupu od hlavy. První rána sekery minula krk a zasekla se královně vzadu do hlavy. Bylo slyšet chropění. Druhá rána se do krku trefila, ale byla tam šlacha, která ještě držela tělo pohromadě. Kat musel přistoupit k třetímu pokusu, až nakonec její hlavu oddělil. Bylo jí čtyřiačtyřicet let.¹⁶⁵

Tělo bylo pohřbeno v nedaleké katedrále Peterborough. Roku 1612 bylo exhumováno jejím synem Jakubem I., korunovaným roku 1603 králem Skotska a Anglie, který nařídil její pohřeb ve Westminsterském opatství. Malou ironií je, že tak vedle sebe leží dvě královny, anglická Alžběta a skotská Marie, které se za svůj život ani jednou nepotkaly, ale spojila je smrt v domě králů.¹⁶⁶

Historička Antonia Fraser dodala: *„Žena, která nikdy nevládla v Anglii, která se narodila jako skotská královna a která zemřela na příkaz královny anglické, dnes leží ve Westminsterském opatství, kde byli od její smrti korunováni všichni britští panovníci. Všichni následní britští panovníci byli také jejími přímými potomky, včetně současné královny, která pochází ze třinácté generace. Došlo tedy na Mariina slova [...]: „V mém konci jest můj počátek.“*¹⁶⁷

¹⁶⁵ ROBERTSON, *The History of Scotland*, vol. 2, s. 174.

¹⁶⁶ FRASER, s. 552–554.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 555.

ZÁVĚR

Marie Stuartovna byla 4. prosince 1587 obviněna z velezrady a obdržela rozsudek smrti. Alžběta jako vždy, když se jednalo o velké rozhodnutí, váhala. Celé týdny se nedokázala přimět k tomu, aby podepsala tento rozsudek. Vydávala protichůdné rozkazy, až nakonec svolila. Tak byla Marie 8. února 1587 odvedena ke své popravě na zámku Fotheringhay. Alžběta se popravě nezúčastnila. Moc dobře věděla, že tímto rozsudkem odstranila největší hrozbu své vlády. Zároveň si však uvědomovala, že vytvořila precedens pro popravu svrchovaného monarchy na anglické půdě. Mariin život skončil až po třetím máchnutí sekery. Její život byl katastrofou jen kvůli jejím špatným rozhodnutím. Mnoho spisovatelů a básníků v ní spatřuje romantickou postavu, která prožila ze všech britských panovnic nejsmolnější život. Ona sama nikdy nedosáhla toho, aby vládla na anglickém trůnu. Její syn Jakub však ano. Po smrti Alžběty I. v roce 1603 nastoupil na anglický trůn jako Jakub I. a dále vládnul Skotsku jako Jakub VI. Ačkoliv se za dob jejího věznění v Anglii sobě odcizili a on jí odmítl pomoci, tak ji po její smrti uctil tím, že jí nechal vybudovat královskou hrobku ve Westminsterském opatství. Ironií osudu je, že místo jejího odpočinku se nachází několik metrů od její sestřenice a zároveň sokyně Alžběty I. Za života mezi sebou soupeřily, kdy převážně Alžběta dělala vše pro to, aby zabránila Marii k dosazení na anglický trůn, nakonec leží vedle sebe.

Marie Stuartovna za svůj život udělala pár nešťastných chyb, ale vždy uměla z bezvýchodné situace udělat situaci sobě prospěšnou. Zpočátku, a to zejména, když žila ve Francii, vedla velmi úspěšný život. I její vládu ve Skotsku lze hodnotit pozitivně. Za zlom lze brát období, kdy se provdala za svého bratrance lorda Henryho Darnleye. To lze počítat k jedné z mnoha chyb, kterých se dopustila. Od počátku její vlády ve Skotsku až do jejího konce činila však vše proto, aby bylo Skotsko prospěšnou zemí, která se mohla vyrovnat ostatním evropským mocnostem.

Cílem práce bylo přiblížit vše, co vedlo k pádu Marie Stuartovny, a nalézt tak hlavní příčiny jejího konce. Žila v době náboženských válek, založení nové církve a

v době sporů mezi skotskými klany. Marie si již od počátku uvědomovala svá práva jakožto panovnice, hlavní otázka však spočívá jinde – co tedy vedlo k tomu, že Marie zažila takový pád? Co se stalo, že se 8. února 1587 stala jedna z nejotřesnějších událostí v britských dějinách? Tento vyřčený rozsudek smrti byl podepsán právoplatně královně. To bylo něco, v té době, nemyslitelného. Největší chyby, které nastartovaly sled událostí a zaznamenaly Mariin pád, se odehrály v době, kdy vládla ve Skotsku. Alžbětě se její návrat do Skotska nezamlouval. Historik John Guy je toho názoru, že nejvíc znepokojujícím faktem pro ni bylo to, že skotská královna je anglické krve. Mariin nárok na anglický trůn byl pro mnoho lidí nepopíratelný. K tomu se vyjadřuje další anglická historička Lesley Smith, ta uvádí, že se Marie zařadila díky své babičce Markétě Tudorovně do přímé tudorovské linie. Nároky se zvýšily poté, co si vzala Darnleye. Sňatek byl však první chybou, která spustila sled událostí, které ji nakonec stály život. Marie si ho zvolila, protože byl dynasticky tou nejlepší možností. Historik a profesor Ronald Hutton podává další pohled na věc. Poté, co se Marii narodil syn Jakub, ocitla se v pozici, kdy začala být postradatelnou. Splnila svou úlohu a porodila dědice trůnu, někdo se jí mohl zbavit, a měl by tak v záloze dědice, kterého by mohl snadno ovládat. Rozhodnutí se za Darnelye provdat se jí vymstilo. Jeho vražda znamenala pro Marii další krok k její smrti. Hlavní podezření padlo na Jamese Hepburna, lorda Bothwella. Marie udělala druhou závažnou chybu v tom, že se od něj odmítla distancovat. Byla nabádaná k tomu, aby nechala potrestat viníky. Tím, že tak neučinila, dopomohla k tomu, že se rozšířily pomluvy a obvinění. Autorka této práce se však přiklání k názoru anglické historičky Alison Weir, která tvrdí, že Marie nemohla nic dělat. Do záležitosti byla vtažena nejmocnější skotská šlechta, převážně klan Douglasů. Marie neměla šanci, aby zjedнала v této věci spravedlnost. Nejhorší pro ni bylo to, že byla uváděna jako milénka a komplic Bothwella. Opět se zde historici názorově rozcházejí. Autor knihy Elizabeth's Spysmaster, Robert Hutchinson, je toho názoru, že mohla přimět Darnleyho, aby se objevil ve špatný čas na špatném místě. Každopádně tyto okolnosti vedly k tomu, že se objevila v situaci, která vedla k jejímu pádu. Marie se rozhodla pro Anglii, protože důvěřovala Alžbětě I. Ta Marii ujišťovala, že jí pomůže s její nepříjemnou situací ve Skotsku. Jak poznamenal historik John Guy, Mariiným problémem byla až příliš velká důvěřivost. I tato vlastnost tedy napomohla k tomu, že se dostala do situace, ze které

nebylo cesty zpět. Historička Susan Morrison Mariinu situaci shrnula jako bezvýchodnou. Nikdo z Alžbětiných rádčů nevěděl, jak se má v této situaci zachovat. V jejich zemi se objevila katolička, která měla nároky na anglický trůn, a to byl diplomatický problém. Alžběta se ocitla v nepříjemné situaci, kterou nakonec vyřešila v neprospěch Marie Stuartovny. Místo aby ji pomohla, uvrhla ji do domácího vězení. Jak doba ve vězení ubíhala, začínala Marie chápat, že jí pomoc ze strany její sestřenice Alžběty nehrozí. Ta měla v radě zapřisáhlého odpůrce katolické královny Marie, Williama Cecila, a ten spolu s Francisem Walshinghamem připravil plán, který vehnal Marii do pasti. Ta byla nakonec po 19 letech věznění odsouzena k smrti. V době, kdy se ženy považovaly za druhotné, vládly vedle sebe dvě mocné královny a sestřenice, a to nemohlo skončit jinak než smrtí jednou z nich. Cesta k pádu Marie Stuartovny skončila na popravišti slovy: „*V mém konci jest můj počátek.*“¹⁶⁸

V neposlední řadě se autorka zaměřila na zhodnocení příčin Mariina pádu a konce. Lze se jen domnívat, jak by celá situace skončila, kdyby Marie nezvolila za svého muže Henryho Darnleye. Pravdou ale zůstává, že Marie brala svou volbu manžela jako úkol, který musela splnit, aby porodila dědice trůnu. Nutno podotknout, že Marie Stuartovna neměla příliš na výběr, a Darnley byl opravdu tou jedinou rozumnou volbou. Další její nevýhodou, která se musí brát v potaz, je země, ve které Marie vládla. Vládnout ve Skotsku bylo mnohdy složitější i pro krále, natož když této zemi vládla žena, která byla zvyklá na Francii, kde byly zcela jistě jiné podmínky. Ve Skotsku vše ztěžovaly klany, které mezi sebou vedly boje o moc. Další chybou byl sňatek s Bothwellem, a to pár měsíců po vraždě Darnleye. Je nutné mít na paměti, že si Marie právě v tuto chvíli uvědomila, jak nebezpeční dokážou skotští šlechtici být. Vždyť už před tím zažila vraždu jejího tajemníka Davida Rizzia, která se stala přímo před ní. Druhá vražda byla o to horší, že se týkala krále. Bylo jí tedy jasné, že i jí mohlo hrozit nebezpečí. Právě proto se obrátila na Bothwella, kterého vnímala jako jediného možného ochránce. Byl to on, komu důvěřovala již její matka Marie de Guise, a také to byl on, kdo byl jejím stoupencem již od počátku její vlády ve Skotsku. I její třetí chyba se dá omluvit. Je s podivem, že si za

¹⁶⁸ MELVIN, Eric, *Mary, Queen of Scots*, Edinburgh 2014, s. 47.

cíl úniku ze svého skotského vězení ne zvolila Francii. Ovšem za tím může stát Alžbětina reakce na její nepříjemnou situaci ve Skotsku, ze které Marie usoudila, že jí poskytne pomoc. Počítala s tím, že jí buď poskytne armádu proti jejímu nevlastnímu bratrovi a zároveň skotskému regentovi, a nebo jí pomůže na cestě do Francie. Ať tak či tak, toto její poslední chybné rozhodnutí vedlo k její smrti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

VYDANÉ PRAMENY

DOUGLAS, David, *Life of James Hepburn: Earl of Bothwell*, Edinburgh 1880.

FLEMING, David Hay, *Mary Queen of Scots: From her Flight into England*, London 1897.

CHALMERS, George, *The Life of Mary Queen of Scots*, London 1822.

LAING, Malcolm, *The History of Scotland (vol.1. 1819), From Union of the Crowns to the Union of the Kingdoms – With a Preliminary of Mary Q. of Scots, in the Murder of Darnley (vol.2, 1819)*, London 1819.

RUTHEVEN, Patrick, *The Murder of David Rizzio*, Edinburgh 1890.

ROBERTSON, William, *The History of Scotland: vol. 1*, London 1840.

ROBERTSON, William, *The History of Scotland: vol. 2*, London 1840.

SCHIERN, Frederik, *Life of James Hepburn: Earl of Bothwell*, Edinburgh 1880.

LITERATURA

ADAMS, Simon, *Elizabeth I.*, London 2014.

BINGHAM, Caroline, *Darnley: A Life of Henry Stuart, Lord Darnley Consort of Mary Queen of Scots*, London 1997.

BORMAN, Tracy, *Tudorovci: soukromý život proslulé britské dynastie*, Praha 2017.

CLEGG, Melanie, *Scourge of Henry VIII.: The Life of Marie de Guise*, Barnsley 2016.

DUNN, Jane, *Elizabeth and Mary: Cousins, Rivals, Queens*, London 2012.

- FRASER, Antonia, *Mary Queen of Scots*, London 1969.
- FREISCHMIDTOVÁ, Sylvia Jurewitz, *Trůn a popraviště: Alžběta I. a Marie Stuartovna*, Praha 2012.
- GREENBLATT, Miriam, *Elizabeth I and Tudor England*, New York 2001.
- GRISTWOOD, Sarah, *Elizabeth and Leicester*, London 2007.
- GUERDAN, René, *Marie Stuart: Historie des reines de France*, Paris 2006.
- GUY, John, *The Life of Mary Queen of Scots: My Heart is My Own*, Fourth Estate 2004.
- HAIGH, Christopher, *Elizabeth I*, London 1988.
- HENDERSON, Thomas Finlayson, *Mary Queen of Scots a Biography vol. 2*, Cornell 1905.
- JENKINS, Elizabeth, *Elizabeth and Leicester*, London 1972.
- KENDALL, Allan, *Robert Dudley: Earl of Leicester*, London 1980.
- LACEY, Robert, *Slavné příběhy anglických dějin*, Praha 2009.
- LEE, Maurice, *James Stewart: Earl of Moray*, New York 1953.
- MACCAFFREY, Wallace, *Elizabeth I*, Cornwall 1993.
- MACROBERT, Alan E., *Mary Queen of Scots and the Casket Letters*, London 2002.
- MAHON, Reginald Henry, *The Tragedy of Kirk o' Field*, Cambridge 1930.
- MARSHALL, Rosalind K., *Queen Mary's Woman*, Rossendale 2006.
- MAUROIS, André, *Dějiny Anglie*, Jihlava 1995.
- MEYER, Gerald J., *Tudorovci*, Praha 2010.
- POLLEN, John Hungerford, *Mary Queen of Scotland and the Babington Plot*, Edinburgh 1922.
- RITCHIE, Pamela E., *Mary of Guise: Scotland 1548 – 1560 a Political Carem*, East Linton 2002.
- SOMERSET, Anne, *Elizabeth I*, London 1991.

- STARKEY, David, *Elizabeth: The Struggle for the Throne*, New York 2000.
- STEDALL, Robert, *The Survival of the Crown, vol. 2*, Exeter 2014.
- TWEEDIE, David, *David Rizzio and Mary Queen of Scots Murder at Holyrood*, Stroud 2006.
- WALTON, Kristen Post, *Catholic Queen: Protestant Patriarchy Mary Queen of Scots, and the Politics of Gender and Religion*, Basingstoke 2007.
- WEIR, Alison, *Mary Queen of Scots and the Murder of Lord Darnley*, New York 2009.
- WEIR, Alison, *Elizabeth the Queen*, London 1998.
- WILLIAMS, Neville, *The life and times of Elizabeth I*, New York 1972.
- WORMALD, Jenny, *Mary Queen of Scots*, Edinburgh 2018.
- ZWEIG, Stefan, *Marie Stuartovna*, Voznice 2012.

ČLÁNKY

- CARPENTER, Sarah, *Performing Diplomacies: The 1560 s Court Entertainments of Mary Queen of Scots*, In: *The Scottish Historical Review* 82, 2003, 214, s. 194–225.
- DUNCAN, Graham A., *John Knox and Education*, In: *HTS Teologiese Studies/Theological Studies* 73, 2017, 3, 15–22.
- SEVERN, Derek, *Bothwell: The Last Exile*. In: *History Today* 10, 1975, 25, s. 671–679.

INTERNETOVÉ ZDROJE

- The last letter of Mary Queen of Scots*. In: National library Scotland [online], [cit. 2020–04 –07]. Dostupné z: <https://digital.nls.uk/mqs/index.html>.

RESUMÉ

This bachelor thesis is about the life of Mary, Queen of Scots. The thesis will examine her early years, her life as a young girl in France, her return to Scotland in 1561, her forced abdication in 1567 and her final years as a ‘house guest’ of her cousin Queen Elizabeth ending with her execution at Fotheringay Castle in 1587. Mary was sent to France for her own safety in 1548. Here she was educated into the duties of a Queen and of course most of all she was married to French dauphin the future Francis II. After his death she returned to Scotland in 1561. Most of this thesis is focused on Scotland and her reign from 1561–1567. She had problems with the Scottish nobility, most of them her relations. She could rely on only a few of them. Others, including her half-brother James Stewart the Earl of Moray did everything in their power to force her from Scottish throne. One of her biggest enemy was John Knox, the leader of the Scottish reformation. He was very ant-Catholic and did not approve of women as monarchs.

Mary had only six short years ruling as Queen in Scotland. In that time, she witnessed the murder of her secretary David Rizzio in 1566 and was accusation, that she helped plan the assassination of her second husband Henry, Lord Darnley in 1567. She then made a fatal mistake, when she married James Hepburn, the 4th Earl of Bothwell, one of the killers of Darnley. She was imprisoned in Loch Leven Castle, where she was forced to abdicate. In 1568 Mary made a daring escape from captivity. After her forces were defeated in the final battle. She refused to flee back to France and sought refuge from her cousin Elizabeth, Queen of England.

Instead of consolation, she was imprisoned for nineteen years and then executed. Mary was a threat to Elizabeth as she had a claim to the English throne. She has been cruelly tricked by her cousin’s cunning spymaster, Francis Walsingham into a plot to assassinate Elizabeth called the Babington plot. Her letters were being read and Walsingham himself had broken their secret code. All hopes of escape had been given up. In 1587 Mary was tried and found guilty and executed.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 - Palác Linlithgow, místo narození Marie Stuartovny

Příloha 2 - Rodiče Marie Stuartovny, Jakub V. a Marie de Guise

Příloha 3 - Marie, královna Skotska

Příloha 4 - Holyrood, královské sídlo v Edinburghu

Příloha 5 - Francouzský král František II., první manžel Marie

Příloha 6 - Henry Stewart, lord Darnley, druhý manžel Marie

Příloha 7 - James Hepburn, lord Bothwell, třetí manžel Marie

Příloha 8 - David Rizzio, tajemník ve Skotsku za vlády Marie

Příloha 9 - Vražda Davida Rizzia

Příloha 10 - Kirk o' Field, místo smrti lorda Darnleye

Příloha 11 - Anglická panovnice Alžběta I.

Příloha 12 - Galvanotyp Marie Stuartovny podle Jacopa Primavery

Příloha 13 - Poprava Marie Stuartovny

Příloha 1

Palác Linlithgow. Autorka: Veronika De Monte [cit. 2020-24-07]

Příloha 2

Rodiče Marie Stuartovny, Skotský král Jakub V. a Marie de Guise. In: Bridgeman Art Library [online]. [cit. 2020-24-07]. Dostupné z <https://www.bridgemanimages.co.uk>.

Příloha 3

NATIONAL GALLERIES SCOTLAND

Mary, Queen of Scots, 1542 - 1587. Reigned 1542 - 1567 (In white mourning), 1561, multiple artists
Photography by Antonia Reeve

Creative Commons - CC by NC

Marie, královna Skotska. In: National Galleries Scotland [online]. [cit. 2020-24-07].
Dostupné z <https://www.nationalgalleries.org/art-and-artists/3220/mary-queen-scots-1542-1587-reigned>.

Příloha 4

Holyrood, královské sídlo v Edinburghu. Autorka: Veronika De Monte.

[cit. 2020-24-07]

Příloha 5

František II., francouzský král a první manžel Marie Stuartovny. In: The famous people [online]. [cit. 2020-24-07]. Dostupné z <https://www.thefamouspeople.com/profiles/francis-ii-of-france-37625.php>

Příloha 6

NATIONAL GALLERIES SCOTLAND

Henry Stuart, Lord Darnley, 1545 - 1567. Consort of Mary, Queen of Scots, 1564, Unknown

Creative Commons - CC by NC

Henry Stewart, lord Darnley, druhý Mariin manžel. In: National Galleries Scotland [online]. [cit. 2020-24-07]. Dostupné z <https://www.nationalgalleries.org/art-and-artists/2256/henry-stuart-lord-darnley-1545-1567-consort-mary-queen-scots>

Příloha 7

NATIONAL GALLERIES SCOTLAND

James Hepburn, 4th Earl of Bothwell, c. 1535 - 1578. Third husband of Mary Queen of Scots, 1566, Unknown
Photography by Antonia Reeve

Creative Commons - CC by NC

James Hepburn, lord Bothwell, třetí manžel Marie Stuartovny. In: National Galleries Scotland [online]. [cit. 2020-24-07]. Dostupné z https://www.nationalgalleries.org/art-and-artists/1868/james-hepburn-4th-earl-bothwell-c-1535-1578-third-husband-mary-queen-scots?search=lord%20bothwell&search_set_offset=0

Příloha 8

David Rizzio, tajemník ve Skotsku za vlády Marie Stuartovny. In: National Galleries Scotland [online]. [cit. 2020-24-07]. Dostupné z <https://www.nationalgalleries.org/art-and-artists/36775/david-rizzio-c-1533-1566-italian-secretary-mary-queen-scots>

Příloha 9

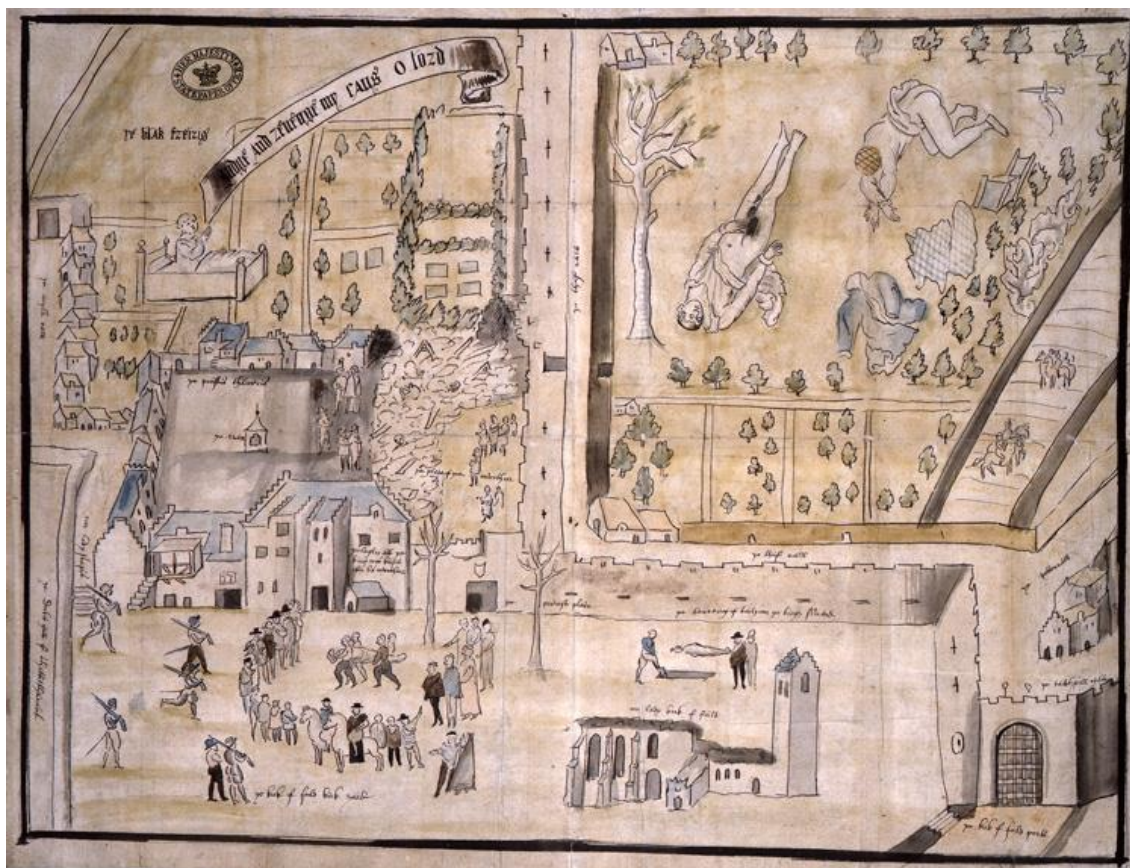
 NATIONAL GALLERIES SCOTLAND

The Murder of David Rizzio, 1833, Sir William Allan

Creative Commons - CC by NC

Vražda Davida Rizzia v Holyroodu. In: National Galleries Scotland [online]. [cit. 2020-24-07]. Dostupné z https://www.nationalgalleries.org/art-and-artists/29633/murder-david-rizzio?search=murder%20of%20david%20rizzio&search_set_offset=5

Příloha 10

Kirk o' Field, místo smrti lorda Darnleye. In: National Archives Scotland [online]. [cit. 2020-24-07]. Dostupné z <https://www.nationalarchives.gov.uk/wp-content/uploads/2014/03/mpf-1-3661.jpg>

Příloha 11

Anglická královna Alžběta I. In: National Portrait Gallery London [online]. [cit. 2020-24-07]. Dostupné z <https://www.npg.org.uk/whatson/event-root/november/portrait-of-the-day-02112019>

Příloha 12

Marie, galvanotyp z roku 1572 podle Jacopa Primavery. In: National Portrait Gallery [online]. [cit. 2020-24-07]. Dostupné z <https://www.npg.org.uk/collections/search/portrait/mw04274/Mary-Queen-of-Scots?LinkID=mp02996&role=sit&rNo=2>

Příloha 13

NATIONAL GALLERIES SCOTLAND

The Execution of Mary, Queen of Scots, 1542 - 1587, 1613, Unknown

Creative Commons - CC by NC

Poprava Marie na hradě Fotheringhay, 1587. In: National Galleries Scotland [online].
[cit. 2020-24-07]. Dostupné z <https://www.nationalgalleries.org/art-and-artists/3237/execution-mary-queen-scots-1542-1587>